

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Elvíra Fraňová

Profesní příprava dětí z dětských domovů

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Miluši Hutýrové, Ph.D. za konzultace a odborné rady.

Tato diplomová práce je poděkováním mé nejbližší rodině, za jejich oporu a vstřícnost, kterou mi poskytli po celou dobu studia.

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne . . . . .

.....

Obsah

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 SYSTÉM NÁHRADNÍ PÉČE.....	8
1.1 Historie náhradní péče	8
1.2 Systém náhradní péče	11
1.3 Náhradní péče v zahraničí	13
2 ÚSTAVNÍ PÉČE	15
2.1 Formy ústavní péče.....	16
2.2 Rizika ústavní výchovy	18
2.3 Ústavní deprivace	20
3 DĚTSKÉ DOMOVY	23
3.1 Příčiny umístění dítěte do dětského domova.....	23
3.2 Vzdělávací systém v České republice	25
3.3 Profesní rozhodování.....	28
3.4 Odchod dítěte a podpora.....	30
PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 PROFESNÍ PŘÍPRAVA V PRAXI	34
4.1 Cíl práce, výzkumné otázky a metodika.....	34
4.2 Charakteristika účastníků výzkumu.....	36
4.3 Konstrukce rozhovorových otázek	38
4.4 Výsledky výzkumu a jejich analýza	41
4.5 Závěr výzkumného šetření	48
4.6 Rozhovor s dětmi z dětských domovů.....	49
ZÁVĚR	65

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	69

Úvod

Dostává se Vám do rukou diplomová práce jejíž cílem je seznámit zájemce s ústavní výchovou, především však s dětskými domovy a profesní přípravou dětí žijících v nich. V životě dítěte mohou nastat různé situace, kvůli kterým není možné, aby bylo vychovááno ve své biologické rodině, dokonce ani v náhradní rodinné péči, která je upřednostňována před péčí ústavní. Předložená diplomová práce se zabývá profesní přípravou, neboť jedním z hlavních cílů náhradní péče je připravit dítě na život, a tím se profesní příprava stává velmi důležitou a neodmyslitelnou složkou.

Při úvaze nad předmětem této práce sehrála rozhodující úlohu autorčina osobní možnost seznámení se hned s několika lidmi, kteří pracují v dětských domovech. Velkou měrou přispěla také vlastní zkušenost z praxe v tomto zařízení. Právě ony získané praktické zkušenosti z častého kontaktu s daným prostředím se staly naprosto přesvědčivými ve správnosti volby tématu.

Dostatek materiálu pro tvorbu teoretické části práce byl zajištěn podrobným studiem odborné literatury. Stěžejními materiály se stala nejen vybraná odborná literatura týkající se daného tématu, ale také zahraniční a internetové zdroje, které se zabývají náhradní rodinnou péčí, ústavní výchovou, profesní přípravou a dalšími neodmyslitelnými faktory související s tímto tématem.

Diplomová práce s názvem „Profesní příprava dětí z dětských domovů“ je rozvržena do čtyř kapitol, při čemž tři kapitoly pojednávají o části teoretické a čtvrtá kapitola je věnována části praktické.

Při tvorbě praktické části předložené diplomové práce byly použity strukturované rozhovory vedené s dětmi, které žijí v dětských domovech, kdy v rámci zachování anonymity zúčastněných byly jednotlivé analýzy rozhovorů označeny změněnými jmény.

První kapitola se zabývá náhradní péčí jednak z hlediska historie, ale také jejího systému, a to i systému v zahraničí. Druhá kapitola je zaměřena na ústavní výchovu, její typy a rizika, která se s ní pojí. Tématem třetí kapitoly jsou dětské domovy, jejich specifika, důvody umístění dítěte do tohoto zařízení, ale také vzdělávací systém, profesní rozhodování, odchod dítěte z domova a jeho následná podpora. Závěrečná čtvrtá kapitola je kapitolou praktickou.

Do praktické části předložené diplomové práce jsou zahrnuty analýzy individuálních strukturovaných rozhovorů autorky práce s jednotlivými dětmi. Obsah rozhovorů je zaměřen především na oblast vzdělání a profesní přípravy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Systém náhradní péče

V životě dítěte mohou nastat situace, které mu zamezí možnost vyrůstat v biologické rodině. V takovém případě se přistupuje k péči náhradní. V České republice ji můžeme rozdělit na péči ústavní a náhradní rodinnou péči.

1.1 Historie náhradní péče

Péče o dítě se v dnešní době velmi výrazně liší od péče v historii. Nejenže byly přijaty úmluvy a zákony týkající se této problematiky, ale změnil se i přístup k dětem, dokonce i rodině samotné.

První zákon, který se týká péče o děti můžeme nalézt v Chamurappiho zákoníku. Jedná se o zákon, jehož obsahem je usmrcení dítěte, stanoven je přesný trest, který spočívá v třídenním nepřetržitým chováním usmrceného dítěte v náručí pod dohledem pověřeného strážce.¹

Za předchůdce pěstounské péče můžeme považovat funkci kojných. Tuto práci začaly ženy vykonávat již ve starém Řecku a Římě. Zastávaly práci chův, pěstounek a opatrovic, kdy své služby nabízely ženám bohatých, vysoce postavených mužů a za svou práci dostávaly zapláceno.²

První zaznamenaný nalezinec byl založen roku 787 v Miláně v domě tamního arcibiskupa. V té době měly nalezince velmi vysokou úmrtnost dětí z různých důvodů. Můžeme mezi ně zařadit například nevhodnou a nedostatečnou stravu, citové strádání a různé nemoci.³

Jedny z nejranějších nalezinců, které byly založeny ve 13. století, se nacházely v Miláně a Římě. Zde také nalezneme další předchůdce dnešních babyboxů, jelikož součástí nalezince bylo otáčedlo, jinak řečeno torna, do kterého bylo možné odložit nechtěné dítě. Tyto instituce se staly inspirací pro další podobná zařízení. Poslední bylo uzavřeno v Miláně roku 1913. S úplně prvními předchůdci babyboxů se však setkáváme již z devátém století.

---

¹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 10

² MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, str. 25

³ BUBLEOVÁ, Věduna. *Historický vývoj péče o opuštěné děti. Náhradní rodinná péče*. 2000, roč. 3, č. 1, s. 46

Měly podobu vytápěných boxů, které byly umístěny v budovách dětských nalezinců, které sloužily k odkládání nechtěných novorozenců.⁴

Za první instituci, která se u nás zabývala péčí o opuštěné děti můžeme jmenovat Vlašský špitál. Byl založen Italy v šestnáctém století a byl umístěn v Praze na Malé straně. Původně sloužil pouze jako nemocnice a útulek pro chudé, velmi brzy však plnil i funkci nalezince, sirotčince a porodnice. Toto zařízení přijímalo pouze malé děti do 1 roku života, starší děti zde přijímány být nesměly. Jednalo se o děti nechtěné, sirotky, nebo tajně porozené. V tomto zařízení byla v důsledku mizivých znalostí přenosných nemocí velmi vysoká úmrtnost. Před svým zrušením v roce 1789 patřil k nejdůležitějším a nejbohatším ústavům tohoto druhu v Čechách a plnil zdravotnickou, sociální a výchovnou funkci.⁵

V 18. století můžeme naleznout první zmínky o péči, která by mohla být považována za pěstounskou. Roku 1788 byl vydán dekret, který umožňoval pěstounství a uváděl všechny potřebné náležitosti, jako bylo potřebné vybavení, osvědčení o způsobilosti a plat.⁶

Výška a vývoj platu pěstouna se velmi lišila od dnešní doby, měl totiž sestupný charakter. V prvním roce života dostalo dítě příspěvek šest zlatých, ve druhém čtyři zlaté, od třetího do šestého roku pouze tři zlaté. Každá pěstounka se musela podrobit lékařské prohlídce a každý měsíc musel farář obce potvrdit, že dítě stále žije. Každé dva měsíce probíhala lékařská prohlídka, v té době byly na celou Prahu určeni dva lékaři, kteří měli dohled nad pěstounskou péčí. Pěstounky se jim však často vyhýbaly, případně se o dítě řádně postaraly až před očekávanou návštěvou lékaře. Po dovršení šesti let, tedy dosažení tzv. normální věku, již nebylo dítě finančně podporováno. Pěstouni měli možnost se o něj bezplatně starat dále, nebo ho mohli vrátit zpět do nalezince.⁷

Dalším důležitým milníkem je rok 1901, kdy vznikl zákon o ústavní péči o mládež. V této době byly zřizovány dětské domovy. Cílem dětských domovů bylo dítě nabídnout k adopci, či do pěstounské péče. Moderní myšlenkou náhradní výchovy je upřednostňování výchovy rodinné. Tuto myšlenku představuje také zákon číslo 94 z roku 1963, který mimo

---

⁴ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 13

⁵ Nalezinec Vlašský špitál. [online]. <http://www.fnmotol.cz/> [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <<http://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-vlassky-spital/>>

⁶ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 13

⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, str. 27

jiné prosazuje zájmy dítěte. Následně vznikaly SOS vesničky pro děti a rozhodování o pěstounství měl v této době na starosti tzv. „poradní sbor“.⁸

Matějček rozděluje celou historii osvojení na tři fáze. První fází je chápán starý Řím, kde byl prioritou zájem osvojitele. Děti byly osvojovány ve vyšších kruzích za účelem kontinuity rodu a předávání majetku.⁹

Druhou fází představuje středověk a novověk až do konce 18. století. Velkou změnu, seč pomalou, v tomto období zapříčinil křesťanský přístup. Dítě bylo původně téměř bezprávné. Tato problematika byla představena již na prvních koncilech a z hlediska praxe se řešila zřizováním nalezinců a útulků pro opuštěné děti. Formální adopce v této době stále probíhala u šlechty z důvodu získání společenského statusu pro levobočky a u bohatých bezdětných rodičů ze stejných důvodů jako ve starém Římě, popřípadě bylo dítě náhrada za vlastní zemřelé. Neformální adopce se týkala chudších vrstev, které takové děti ve většině případů využívaly jako levnou pracovní sílu. Zakladatelé nalezinců, například Vincent de Paul, který založil nalezinec v Paříži roku 1638, měli za cíl ochránit děti před smrtí, obchodem, či zneužíváním. Sirotci v této době bývali zmrzačeni za účelem získávání almužny. I přes snahy zakladatelů však většinu sirotek potkal nepříznivý osud, jako je nejnižší společenský status, levná pracovní síla a celoživotní živoření.¹⁰

Osvícenství a doba následná představuje fází třetí, kdy docházelo k otvírání nalezinců a byly společností chápány jako potřebné, a to hlavně z důvodu nastupujícího racionalismu v ekonomii, filozofii a sociální politice. V této fází byl roku 1784 založen nalezinec ve Vídni, následoval nalezinec v Praze o pět let později pod patronací císaře Josefa II. O vybudování dalších nalezinců se zasloužil i císař Napoleon. Po vzniku Spojených států Amerických s demokratickou ústavou se začíná mluvit o právech člověka a rovnosti před zákonem. Vzniká pokročilejší forma ústavní péče a do popředí se dostává správná výchova dítěte, záchrana života již není na prvním místě, neboť se považuje za samozřejmou.¹¹

---

⁸ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 17

⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, str. 17-18

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Tamtéž

1.2 Systém náhradní péče

Systém náhradní péče můžeme v České republice rozdělit na dvě skupiny, a to náhradní rodinou péči a péči ústavní. Náhradní rodinná péče je v dnešní době upřednostňována, neboť poskytuje vhodné rodinné prostředí pro vývoj dítěte.

Nejznámější formou náhradní rodinné péče je pěstounství. Jedná se o státem podporovanou formu náhradní péče, kdy je dítě finančně podporováno a pěstoun získává peněžní odměnu za svou práci. O dítě pečuje, je zodpovědný za jeho výchovu a zastupuje dítě v běžných věcech. Nevzniká mezi nimi však takový poměr jako u rodičů a dětí, či v případě osvojení. Pěstounství vzniká rozhodnutím soudu a může být také soudem zrušeno ze závažných důvodů, nebo pokud o to pěstoun požádá. Tento typ náhradní rodinné péče zaniká dosažením 18 let dítěte. Kontakt dítěte s jeho vlastní biologickou rodinou, pokud je to v souladu s jeho zájmy, je podporován, neboť je nezbytný pro utváření jeho identity.¹² Pěstounský typ péče je vhodný pro děti, u kterých se předpokládá, že doba, kterou stráví mimo rodinu, bude delší než jeden rok.¹³ Pěstounství se obvykle týká dětí, které nebývají ve většině případů adoptovány, tedy jsou starší, rozdílného etnického původu, či jsou součástí sourozeneckých skupin. Častou a hlavní motivací pěstounů je touha po dítěti a mnohdy i fakt, že si chtějí dítě osvojit, ale nechtějí podstupovat ve většině případů zdlouhavý proces adopce.¹⁴

Kromě dlouhodobé pěstounské péče je využívána i pěstounská péče na přechodnou dobu. Jedná se o poměrně nový druh péče. Děti jsou zde umístovány, pokud jejich situace potřebuje okamžité řešení. Tento typ pěstounské péče trvá po dobu, po kterou se o ně rodiče nemohou starat, po které lze udělit souhlas s osvojením, nebo do doby, než soud rozhodne, že v jejich případě není potřeba souhlasu rodičů k osvojení, nejdéle však na jeden rok. Dává prostor rodičům, aby upravili své poměry a mohli se o dítě dále starat, nebo aby se pro dítě našla jiná stabilní rodina. Soud v tomto případě svěřuje dítě do péče pomocí předběžného opatření.¹⁵

V případě adopce neboli osvojení rodiče přijímají dítě za své. Mezi dítětem a náhradními rodiči vzniká vztah stejný jako v běžné rodině a zároveň zanikají vztahy mezi osvojencem a

---

¹² GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 46

¹³ BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, str. 9

¹⁴ ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str. 16

¹⁵ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 54

jeho původní rodinou. Osvojitelé jsou zapsáni do knihy narození, mají ale povinnost dítě o adopci informovat, jakmile to bude vhodné, nejpozději však před nástupem do povinné školní docházky. O osvojení rozhoduje soud, v zřetel je brán zájem dítěte a mezi osvojencem a osvojitelem musí být vhodný věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let. Dítě získává příjmení adoptivních rodičů.¹⁶ Pro osvojení samotné je velmi důležité období rozhodování. Partneri by měli důkladně zvážit svou aktuální situaci, své názory i možnosti. Adoptivní rodiče musí být schopni se vyrovnat s minulostí dítěte i jeho biologické rodiny.¹⁷ Pro osvojení se většinou rozhodují bezdětné páry, které si přejí vlastního potomka, ale v různých důvodech se jim nedaří. V takovém případě je pro budoucí adoptivní rodiče důležitý nejen věk dítěte, ale i inteligence, zdravotní stav a jeho vzhled.¹⁸

Posledním typem náhradní rodinné péče je poručenství. Poručník zastává funkci zákonného zástupce, mezi dítětem a poručníkem však nevzniká takový poměr jako mezi dítětem a rodičem. Poručník nemá vyživovací povinnost a nemusí o dítě osobně pečovat, ale pokud tomu tak je, náleží mu dávky pěstounské péče. Jeho úkolem je dítě zastupovat, vychovávat a spravovat jeho majetek. Na výkon jeho funkce dohlíží soud, který schvaluje jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci dítěte. Soud dítěti stanovuje poručníka v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti, byli zbaveni rodičovské způsobilosti, nebo pokud nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu.¹⁹ Je nutné zmínit, že v jakékoli formě náhradní péče musí vychovávající reflektovat individuální potřeby dítěte. Je možné se setkat s jedinci opuštěnými, zanedbávanými a zneužívanými. Ke každému dítěti je tak nutné přistupovat individuálně a jeho potřeby musí být promítnuty do péče o něj.²⁰

K ústavní péči se přistupuje, pokud není náhradní rodinná péče možná. Tento typ péče nařizuje soud v případě, že rodiče dítěte nejsou schopni zabezpečit výchovu dítěte, pokud je jeho výchova ohrožena nebo narušena a výchovná opatření nevedla k nápravě. Mezi

---

¹⁶ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 42

¹⁷ SCHOOLER, Jayne E. *The whole life adoption book: Realistic advice for building a healthy adoptive family*. La: Navpress Pub Group, 2008, str. 13

¹⁸ ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str. 18

¹⁹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, str. 52

²⁰ KECK, Gregory. *Adopting the hurt child: Hope for families with special needs kids – a guide for parents and professionals*. La: NavPress Pub Group, 2009, str. 35

nejznámější zařízení ústavní výchovy můžeme zařadit dětské domovy, výchovné ústavy, a kojenecké ústavy.²¹ Ústavní výchova je podrobně rozebrána v následující kapitole.

1.3 Náhradní péče v zahraničí

V dnešní době je upřednostňována ve většině zemí náhradní rodinná péče. Každý stát má však svá specifika a zvyklosti, které se do péče o děti promítají.

Velkou změnou prošel za posledních čtyřicet let dánský systém, který předtím vylučoval z náhradní péče pokrevní příbuzné. Aktuální judikatura v rámci konceptu síťové péče podporuje vychovávání dětí v rodinách příbuzných dítěte, ale také umožňuje umístění do péče sousedů či učitelů, pokud s nimi má dítě emocionální vazbu. V roce 2011 byla v rámci reformy péče o dítě zavedena tzv. komunální pěstounská péče, která se zaměřuje na děti se speciálními potřebami. Do roku 2009 byl počet adopcí velice nízký v důsledku složitých postupů osvojení, častější bylo pěstounství, které zastávalo čtyřicet procent náhradní péče o dítě.²²

Ve Velké Británii probíhá od roku 1978 deinstitucionalizace náhradní péče. Aktuálně je ze všech dětí v péči přibližně sedmdesát procent v péči pěstounské. Cílem této péče je připravit dítě na dospělý život, kdy nemusí pěstounskou rodinu opouštět. Tento typ péče se rozděluje na tři druhy, a to pěstounskou péči dlouhodobou, která je určena pro děti, které nemohou být adoptované, střednědobou, která má za cíl vytvořit podmínky pro dlouhodobé umístění a krátkodobou, která řeší aktuální krizovou situaci dítěte. I v této zemi je podporováno umístění dítěte do rodiny jeho příbuzných.²³ Zvláštním typem je soukromá pěstounská péče. Rodiče sami vyhledávají pěstouny a vyplácí jim příspěvek. Aktuálně je v Británii více než dvacet pět tisíc rodin, které poskytují pěstounskou péči.²⁴

Na Slovensku je situace podobná jako v České republice. Od devadesátých let probíhaly v dětských domovech strukturální změny, domovy byly rozděleny na několik rodinných skupin po deseti až dvanácti dětech z důvod větší podobnosti rodinám. I zde probíhá deinstitucionalizace a přibývá pěstounských rodin. Nejvíce rizikovou skupinou jsou rodiny, kde děti vychovává sama matka. Pochází odsud čtyřicet procent odebraných dětí. Další

---

²¹ BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014, str. 15

²² NOVÁK, Ondřej. *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013, str.14

²³ Tamtéž, str.18

²⁴ ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.123

rizikovou skupinou jsou romské děti, neboť šedesát procent ze všech dětí v dětském domově je romského původu.²⁵

V Polsku se řada dětských domovů po roce 1990 přeměnila na tzv. multifunkční domovy, které fungují jako denní centra péče a výchovy. Fungují zde tzv. rodinné dětské domovy, které slouží jako přechodná forma mezi dětskými domovy a dlouhodobými pěstounskými rodinami. Náhradní rodinná péče má v této zemi několik forem. Patří mezi ně příbuzenské rodiny, nepříbuzenské pěstounské rodiny, profesionální rodiny, mnohodětné pěstounské rodiny, specializované pěstounské rodiny, a urgentní pěstounská služba. Rozvíjí se také podporované či azylové bydlení, které využívá mládež od patnácti do osmnácti let, a to v rámci osamostatnění při opouštění pěstounské rodiny. Aktuálně roste počet pěstounských rodin i v nich žijících dětí.²⁶

---

²⁵ NOVÁK, Ondřej. *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013, str.20

²⁶ Tamtéž

2 Ústavní péče

Ústavní péče je jednou z forem náhradní péče, do které je dítě umístěno, pokud nemůže být z nejrůznějších důvodů vychováno ve vlastní rodině. Institucionální péče v České republice spadá pod tři ministerstva. Jedná se o ministerstvo zdravotnictví zastřešující kojenecké ústavy, dětské domovy do tří let věku a dětská centra, ministerstvo práce a sociálních věcí, které zajišťuje domovy pro osoby se zdravotním postižením a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, starající se o diagnostické ústavy, výchovné ústavy, dětské domovy a dětské domovy se školou.²⁷ Plní několik základních funkcí, a to funkci podpory, péče, léčby, výchovy, resocializace a represe.²⁸

Institucionální typ náhradní péče nařizuje soud v případě, že je výchova dítěte ohrožena, nebo narušena, popřípadě pokud rodič nedokáže výchovu dítěte zabezpečit. Soud je před nařízením tohoto typu výchovy povinen zkoumat, zda nelze dítě umístit do náhradní rodinné péče.²⁹ Ústavní výchovu lze nařídít na dobu nezbytně nutnou, a to nejdéle po dobu tří let. Po uplynutí této lhůty, pokud důvody nařízení ústavní výchovy trvají, může soud dobu této péče prodloužit.³⁰

V souvislosti s ústavní výchovou je zmiňována ještě výchova ochranná. Jedná se o jedno z ochranných opatření ukládané soudem. Cílem je kladně ovlivnit vývoj mladistvého a chránit společnost. Tento typ výchovy může být udělen i dítěti mladšímu patnácti let v případě, že to odůvodňuje povaha spáchaného činu. Ochranná výchova trvá po dobu, kdy je nezbytná, nejdéle však do dovršení devatenáctého roku života a je vykonávána ve výchovných zařízeních. V případě, že výchova jedince pokročila do takového stavu, že lze očekávat vhodné chování i bez dozoru příslušných orgánů, lze ochranou výchovu nahradit ústavní výchovou, popřípadě lze mladistvého umístit mimo ústavní výchovu a zajistit dohled probačního úředníka.³¹

---

²⁷ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

²⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, str.20

²⁹ JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str.115

³⁰ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

³¹ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada, 2015, str.387

V dnešní době převládá upřednostňování náhradní rodinné péče před péčí ústavní. Názory odborníků v problematice rozhodování se mezi ústavní výchovou a náhradní rodinnou výchovou, ale i rodinou biologickou a náhradní péčí se liší a nejsou zcela jednotné.

„Zjištění, že ústavní výchova a odloučení od rodičů působí mnohdy závažné poruchy ve vývoji dítěte, vedlo k některým přehnaným závěrům. Ústavní výchova se stala rázem modelem deprivace situace, zatímco rodinná výchova byla povýšena na jedinou spolehlivou ochranu proti deprivaci. Vyjádřeno to bylo heslem: Lepší špatná rodina než nejlepší ústav!“³²

Odborníci se shodují na významu biologické rodiny, která je pro výchovu a rozvoj dítěte velmi důležitá. Tato silná vazba však může mít i negativní důsledky. Zásadním problémem je rozeznání, kdy je ještě vhodné biologickou rodinu podporovat, a kdy je vhodné jedince přemístit do náhradního domova v rámci hájení jeho zájmů. V případě, kdy je dítě v nevhodném prostředí biologické rodiny ponecháno déle, než by bylo vhodné, klesá možnost resocializace a úpravy psychického stavu dítěte. V tomto případě se jedná většinou o rodiče bez motivace ke změně, s nezájmem o ni, nebo neschopné změnu provést.³³

2.1 Formy ústavní péče

Kojenecké ústavy jsou zřízení pro nejmladší děti, zpravidla do tří let života. Jsou zde umístěny děti, které nemohou vyrůstat ve své rodině, například děti týrané, zneužívané, zanedbávané, postižené, či děti jejichž příznivý vývoj je ohrožen nevhodným sociálním prostředím. Děti mohou být do tohoto zařízení umístěny na základě rozhodnutí soudu, nebo dohody, souhlasu, či prohlášení jejich zákonných zástupců. Kojenecké ústavy poskytují dětem služby zdravotnického a zaopatřovacího charakteru, nabízí také ubytování sociálně slabým matkám, služby podpory biologickým rodičům a služby terapeutické.³⁴

Dalším typem ústavní výchovy jsou diagnostické ústavy. Pobyt v tomto zařízení je na základě nařízení soudu, nebo na vlastní žádost zákonných zástupců. Tento ústav plní diagnostické, vzdělávací, terapeutické, sociální, výchovné, organizační a koordinační úkoly. První kontakt s tímto zařízením probíhá prostřednictvím sociálního pracovníka.³⁵ Po přijetí do tohoto zařízení je každé dítě podrobena vstupní speciálně-pedagogické diagnóze, která

³² LANGMEIER, Josef a MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011, str.137

³³ JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str.78

³⁴ Kojenecké ústavy. [online]. <https://www.ochrance.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy/>>

³⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, str.158

obsahuje osobní údaje, psychické a somatické projevy, adaptabilitu a sociabilitu. Následná výstupní diagnóza je obsáhlejší, objevuje se v ní například intelektuální stránka osobnosti, morální profil, emocionalita a volní úsilí.³⁶ Děti jsou zde umístovány nejdéle na osm týdnů za účelem komplexního vyšetření, a následně jsou dle jeho výsledků umístěny do výchovných ústavů, dětských domovů a dětských domovů se školou.³⁷

Dětské domovy slouží dětem bez vážných výchovných problémů ve věku tři až osmáct let, v případě studia až do dvaceti šesti let. Děti navštěvují klasické základní a střední školy, které nejsou součástí domova. Zvláštním typem tohoto zařízení je dětský domov se školou. Slouží dětem ve věku od šesti let do ukončení povinné školní docházky. Je vhodný pro jedince s nařízenou ústavní výchovou a s výraznými poruchami chování. Vzdělávání v tomto případě probíhá většinou ve škole, která je k tomuto zařízení přidružená.³⁸ Dětskými domovy se podrobně zabývá následující kapitola.

Výchovný ústav je zařízení, do kterého přicházejí děti s vážnými výchovnými problémy. Jedná se o jedince starší patnácti let, výjimečně starší dvanácti let, pokud jim je uložena ochranná výchova a v případě, že jsou jeho výchovné problémy tak závažné, že nemůže být umístěn v dětském domově.³⁹ Při výchovném ústavu se zřizuje základní škola, či speciální škola, rovněž je možné při tomto zařízení zřídit i školu střední. Velký důraz se v tomto zařízení dává na přípravu pro budoucí povolání. Děti jsou rozděleny do výchovných skupin, které korespondují s jejich vzdělávacím programem. Výchovný ústav má poměrně přísný režim, chovanci se podílí na každodenním chodu domácnosti, pracovních povinnostech, sezení s psychologem a terapeutem, přípravě různých programů a mají minimum volného času.⁴⁰

Domov pro osoby se zdravotním postižením slouží dětem, které nemohou být z různých důvodů vychovávány ve vlastní rodině nebo náhradní rodinné péči a jejich zdravotní handicap vyžaduje odbornou péči.⁴¹ Mezi tyto důvody můžeme zařadit nezáměr vlastní rodiny a její nedostatečnou péči o dítě, v případě náhradní rodinné péče velkou náročnost naplňování

---

³⁶ BENDL, Stanislav. *Neukázněný žák*. Praha: ISV, 2004, str.54

³⁷ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

³⁸ Tamtéž

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, str.159

⁴⁰ BENDL, Stanislav. *Neukázněný žák*. Praha: ISV, 2004, str.56-57

⁴¹ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

potřeb dítěte, či obavu z neznámého. Jedná se o sociální pobytovou službu pro klienty, kteří mají sníženou soběstačnost a potřebují péči jiné fyzické osoby. Tento typ péče neslouží pouze dětem, ale i dospělým osobám.⁴²

Posledním typem ústavní péče je zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Jsou určeny pro jedince, kteří se ocitli bez jakékoli péče, v péči neodpovídající jejich potřebám, či děti ohrožené, zneužívané a týrané. O umístění do tohoto typu zařízení rozhoduje soud, orgán sociálně-právní ochrany dětí, či žádost rodičů a samotného dítěte. Děti zde mohou být umístěny na dobu tří měsíců, kdy se tato doba dá prodloužit až na dvanáct měsíců.⁴³

2.2 Rizika ústavní výchovy

Ústavní výchova, i přes to, že je pro mnohé děti vhodným typem výchovy, s sebou nese závažná rizika, která se ve výchově rodinného typu nevyskytují. Je důležité tyto problémy včas řešit, neboť ovlivňují vývoj a celý následný život dítěte. Za největší riziko je považován vznik ústavní deprivace u dítěte. Touto problematikou se podrobně zabývá následující podkapitola.

Velmi vážným rizikem je krize identity. Identita může být definována jako: „*Jedincem prožívaná vlastní jedinečnost, obraz sebe sama; utváří se v závislosti na dané kultuře a společnosti, je výsledkem osobního rozvoje.*“⁴⁴ Utváří se po celý život a je ovlivňována genetikou, výchovou, prostředím a v neposlední řadě i lidmi, se kterými se člověk během svého života setká. Správný vývoj je nezbytný pro schopnost prosadit se, partnerský život, životní spokojenost, ovlivňuje sebevědomí a tím i volbu povolání.⁴⁵ Velmi důležitým obdobím pro utváření identity je adolescence. Dítě touží po získání smysluplné role ve společnosti, což může být negativně ovlivněno odmítnutím biologické rodiny a nedostatečnou podporou okolí, které děti vyrůstající v rodině vlastní zpravidla nezažívají.⁴⁶

Děti v ústavní výchově se také často setkávají s absencí mužského vzoru. I přes to, že je matka vnímána jako primární osobou pro dítě, je role otce ve výchově důležitá. Dítě vnímá

---

⁴² Domov pro osoby se zdravotním postižením. [online]. <https://www.sancedetem.cz/> [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <<https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/rodina-ditete-se-zdravotnim-postizenim/domov-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.shtml>>

⁴³ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

⁴⁴ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012, str.52

⁴⁵ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada, 2015, str.152

⁴⁶ ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007, str.120

chování obou pohlaví a je mu tím poskytován model chování, který ovlivňuje jeho budoucí rodinný život. Otcovská role s sebou nese zvláštnosti, jako jsou například specifické verbální a neverbální projevy, které se liší od ženských projevů. Dále ovlivňuje jazykový vývoj a vývoj pohlavní identity.⁴⁷ Děti z dětských domovů jsou často o mužskou roli ochuzeni, neboť zde pracují především ženy.

Mezi další rizika se řadí absence participace. Pro dospělý život dítěte je nezbytné, aby se zapojovalo do každodenních činností, jako je například nákup potravin, zaslání pošty a obstarání úklidu. Velmi důležitá je také účast dítěte na rozhodování o sobě samém. Bez těchto aktivit nelze předpokládat, že bude dítě připravené na samostatný život. Je důležité dítěti naslouchat, zajímat se o jeho přání a poskytovat mu potřebnou podporu pro vlastní rozhodnutí. Participace samotná jedinci přináší sebevědomí a pocit jistoty díky porozumění okolnímu světu, možnost volby, sebevyjádření, povědomí o vlastních povinnostech a právech, zlepšení se v sociálních dovednostech a schopnost přijmout zodpovědnost za své činy.⁴⁸

Problematika izolace v ústavní výchově je poměrně složitá. Izolace je patrná ve vztahu s biologickou rodinou. Kontakt dítěte s vlastními rodiči je podporován pouze v případě, že dítě v žádném směru neohrožuje a je v jeho zájmu. Velké množství dětí v ústavní péči však rodiči není navštěvováno, jednak z důvodu nezájmu rodičů, ale také v případě, že je kontakt mezi rodičem a dítětem soudem znemožněn.⁴⁹ S izolací se dítě setkává i v ústavním zařízení, a to jednak do jisté míry vůči okolnímu světu, ale také v případě přeřazení do jiného ústavu, na jinou rodinnou, popřípadě výchovnou skupinu, při personálních změnách a v konečné fázi i při odchodu ze zařízení.⁵⁰

Posledním závažným rizikem je nedokonalost ústavní péče a její provázanosti. V případě ohroženého dítěte je potřeba jeho situaci řešit okamžitě a efektivně, bohužel však komunikace mezi příslušnými orgány bývá zdlouhavá. Do ústavních zařízení jsou umisťovány i ty děti, které by mohly být za státem kontrolovaných podmínkách vychovávány ve vlastní rodině, a tak jsou některá zařízení zbytečně přetížená.⁵¹

---

⁴⁷ ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007, str.120

⁴⁸ KUSÁ, Olga & kol. *Role partnerského přístupu a skupinové práce v přípravě dětí na odchod z dětského domova*. Praha: Vteřina poté, 2017, str.12

⁴⁹ SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Univerzita Pardubice, 2015, str.93-94

⁵⁰ LANGMEIER, Josef a MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011, str.53

⁵¹ JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, str.83

2.3 Ústavní deprivace

U dětí, které vyrůstají v jedné z forem ústavní výchovy, se může vyskytnout ústavní deprivace. Jedná se o soubor problémů, který se může objevit v různých fázích jejich života, v různé míře a závažnosti. Je nutné podotknout, že každé dítě je jiné, a tak se projevy této problematiky u každého jedince mohou lišit.

V některých případech se objevuje účelové chování. Pramení ze strachu ze selhání, bolesti, nebo trestu. Takové chování se projevuje v každodenním životě lhaním, které má za cíl vyhnout se trestu, vzbudit soucit a souvisí se značnou nedůvěrou vůči dospělým.⁵² Účelové jednání je vždy záměrné, vědomé s cílem něčeho dosáhnout.⁵³

Afektivní chování, pokud se nejedná o poruchu v psychiatrickém slova smyslu, se projevuje emoční nestabilitou. Ke zvládnutí tohoto problému je možné použít několik stupňů reakce. První a základní typ, který by měl být vždy využit, je verbální a neverbální zklidnění. Až v případě, že tento postup není úspěšný, je vhodné použít následující typy. Restrikce, tedy další stupeň řešení problému, může být vysvětlena jako zabránění poškození osoby, nebo věci. Můžeme tak učinit fyzicky, kdy je problému zabráněno vlastním tělem, mechanicky, kdy je dítě izolováno, či chemicky, což spočívá v podání medikace. Po každé vážnější afektivní situaci by mělo být přistoupeno k následnému rozboru incidentu a prevenci dalšího afektu. Při řešení afektivního chování je potřeba zjistit, proč k dané reakci došlo a rozebrat emoční ladění situace. Spouštěč může být vnější, kdy se jedná například o oděv, prostředí, světlo, nábytek a osoby, nebo vnitřní, kam se řadí emoční ladění a vůle. Mezi emoce, které mohou být spouštěčem patří vztek, úzkost a smutek. V každé emoci se objevují fyziologické, motorické, afektivní a kognitivní procesy, které se navzájem ovlivňují. Pokud se dítě naučí dobře ovládnout některé z těchto složek, lépe se mu pak zvládají složky další.⁵⁴

S afektivním chováním velmi úzce souvisí agrese. Jedná se o velmi složitou problematiku, neboť je mnohdy náročné určit, zda je reakce ještě přípustná díky věku dítěte, nebo zda se již jedná o problém, který je vhodný řešit s odborníkem. Je však důležité, aby byla situace s jedincem vždy probrána a aby byl usměrněn, neboť agresivní, či destruktivní chování v dětském věku může předpovídat násilné chování v dospělosti. Samotné dítě může být díky takovým častým projevům vyloučeno z dětského kolektivu, různých akcí a může dojít i k

---

⁵² ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.55

⁵³ Evoluční biologie. [online]. <https://vesmir.cz/> [cit. 2020-10-19]. Dostupné z: <
<https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1996/cislo-3/evolučni-biologie.html> >

⁵⁴ ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.61

obviňování dítěte za věci, které neudělalo, ze strany spolužáků, učitelů a dalších lidí, se kterými se během svého života setká.⁵⁵ Konkrétní důvod zvýšené agresivity u jedince dosud není znám, nicméně některé prameny uvádějí, že největší vliv na tuto problematiku mají genetické faktory.⁵⁶

Velmi vážným problémem, který je vždy nutné řešit s odborníky, je sebepoškozování. Problematika sebepoškozování se nejčastěji objevuje u dětí starších třinácti let. Mezi důvody takového jednání můžeme zařadit velkou psychickou bolest, která však může značit počátek poruchy osobnosti, či závažnou duševní poruchu. Další příčinou může být snaha upoutat pozornost, nebo cíl zapadnout do party. Sebepoškozování je závažným problémem, neboť z takového jednání může vzniknout až závislost, kdy přináší dítěti dočasný pocit uvolnění. Velmi negativním aspektem je i fakt, že zanechává vizuální stopy na těle dítěte a tím snižuje jeho sebevědomí.⁵⁷

Mezi další problémy můžeme zařadit hygienu. Jelikož se hygienické návyky utvářejí již v raném dětství, mohou mít děti, které pocházejí z nevhodných rodinných podmínek s hygienou značné problémy. U takových jedinců se zpravidla projevují dva extrémy, a to přehnaná čistotnost, či naopak odmítání hygieny. Jedním z častých hygienických problémů je i noční pomočování, které děti, pokud za něj byly v rodinách trestány, mohou skrývat, a tak je mnohdy velmi těžké tento problém objevit a řádně řešit.⁵⁸

Dalšími negativními projevy jsou krádeže, lži a podvádění. Krádeže mohou mít hned několik motivů. Dítě může krást pro svou potřebu, kdy se snaží uspokojit své zájmy, či získat pozornost rodičů, pro druhé, kdy motivací bývá získání přátel a společenského věhlasu, či v partě, kdy se často jedná o vstupní rituál mezi dané vrstevníky. Důležité je zjistit, zda byla krádež plánovaná, či zcela impulsivní. Lži a podvádění s problematikou krádeží úzce souvisí, neboť se často doplňují. Toto chování je u dětí z ústavní výchovy poměrně časté. Motivací k takovým činům může být například adrenalin, snaha někoho potrestat, zapadnout do kolektivu, nebo uplácení.⁵⁹

Častým a vážným problémem jsou také bezvýběrové kontakty. Tento problém se vyskytuje u dětí, které jsou opakovaně opouštěny a odmítány. Každý, kdo o dítě projeví

---

⁵⁵ ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001, str.80-81

⁵⁶ MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, str.11

⁵⁷ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada, 2015, str.215

⁵⁸ ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.66

⁵⁹ JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada, 2015, str.210

zájem, je v jeho očích dobrý a tím se stávají ohroženy manipulací a závislým chováním. Chování se projevuje jak ve škole, kolektivech, ale také později v partnerských vztazích. Takové dítě je schopno se vzdát vzdělání, přátel, rodiny a dalších podstatných elementů jeho života.⁶⁰

U dětí s deprivací se také můžeme setkat s přehnanou rivalitou s ostatními dětmi. Tyto problémy se objevují i u dětí vyrůstajících ve vlastních rodinách, ale deprivací bývají ještě více umocněny. Každé dítě je zvyklé na vlastní teritorium a postavení v rodině, popřípadě rodinné skupince. Příchodem nového člena, přijetím do nové rodiny, či příchodem do nového zařízení se tato situace mění a pro jedince je často velmi náročné novou situaci pochopit a zvyknout si na ni. Cítí se ohrožen, nejistě a základě těchto pocitů se mohou objevit mnohé nevhodné reakce, jako jsou například hádky, lhaní a fyzická, či psychická agrese.⁶¹

U deprimovaných dětí se objevují rozdíly chování i u naprosto běžných věcí, jako je jídlo, nebo vztah k věcem. Přijímání potravy je jednou ze základních lidských potřeb, v případě deprivovaných dětí se však mnohdy objevuje patologický vztah k potravinám. Klasické porce jim nestačí, jídlo si schovávají a nechťejí se dělit.⁶² Objevuje se také druhý extrém, a to nevytvoření zdravého vztahu k jídlu. Tento problém může být způsoben například nešetrným krmením v dětství, nebo orálním zneužíváním. Takové děti bývají velmi přecitlivělé, nebo nedostatečně citlivé na vše, co souvisí s ústy. V mnoha případech je velmi těžké problém odhalit a najít jeho vhodné řešení. Všeobecně se však doporučuje stolovat v absolutním klidu, aby se v dítěti nezvyšovala úzkost do jídla dítě nenutit, vypustit některé potraviny, které mu připomínají nepříjemné události a sledovat fyzické i psychické reakce, které v něm jídlo vyvolává.⁶³ U deprimovaných jedinců je také běžné, že jim záleží mnohem více na majetku než na lidech. Své věci si velmi chrání a míru lásky často srovnávají s tím, kolik od daného člověka dostanou věcí.⁶⁴

---

⁶⁰ ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.67

⁶¹ SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Univerzita Pardubice, 2015, str.84

⁶² ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.57-58

⁶³ ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001, str.77-78

⁶⁴ ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, str.57-58

3 Dětské domovy

Dětský domov je jednou z forem ústavní výchovy. Jedná se převážně o státní zařízení, existuje však i několik soukromých. Jsou zde vychovávány děti bez výrazných výchovných problémů a bez mentální retardace. V tomto zařízení se poskytuje výchovná, hmotná a sociální péče jedincům, kteří nemohou být vychovávány v rodině vlastní. Cílem je vytvoření vhodných podmínek k napravení ohroženého vývoje jedince a zajištění pocitu jistoty a důvěry.⁶⁵

Dětský domov můžeme vymezit jako: „*Sociální a výchovné zařízení, pro ty děti a mládež od 3 do 18 let věku, které z nejrůznějších důvodů nemohou žít a být vychovávány ve vlastní rodině nebo v rodině náhradní. Děti jsou zde umístěny na základě soudního rozhodnutí. Dětský domov zajišťuje veškeré materiální potřeby svých chovanců, sociální péči i komplexní výchovu a vzdělávání. S dětmi a mládeží pracují kvalifikovaní vychovatelé.*“⁶⁶

Každý dětský domov má vypracovaný vnitřní řád, za jehož vypracování a seznámení zaměstnanců s ním, zodpovídá ředitel zařízení.

3.1 Příčiny umístění dítěte do dětského domova

Jako hlavním důvodem umístění dítěte do dětského domova se uvádí skutečnost, že výchova v rodině vlastní není možná. Tento problém může způsobit hned několik příčin, kterými se zabývá tato podkapitola.

Nejvýznamnějším a zcela nepřekonatelným důvodem je úmrtí v rodině, zvláště úmrtí obou rodičů. Dítě se tak ocitá zcela bez potřebné péče, kterou je nutné mu akutně zajistit. V takovém případě může být dítě, pokud je to možné, umístěno do péče k rodinným příbuzným. Pokud takové umístění nelze zajistit, následuje náhradní rodinná péče, popřípadě péče ústavní, tedy dětský domov.⁶⁷

Vážným problémem je také prostituce jednoho z rodičů, v naprosté většině případů matky samoživitelky. Ženy se dostávají do špatné ekonomické situace a tímto způsobem se ji snaží vyřešit. Prostitucí však vzniká začarovaný kruh, kdy si matka i dítě zvyknou na určitý standart, který je těžké změnit a prostituce se tak stává nevyhnutelnou součástí jejich života.

---

⁶⁵ VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.20

⁶⁶ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012, str.27

⁶⁷ ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001, str.40

Ohrožuje psychicky i fyzicky jak matku samotnou, tak i dítě. V těchto případech nastává ztráta sebeúcty, morálky a pokud je činnost provozována ve vlastním bydlišti a dítě je svědkem této činnosti, hrozí velmi vážné ohrožení jeho psychického a morálního vývoje. Dítě je často umístěno do dětského domova z důvodu, že mu není poskytována dostatečná výchova, může však nastat i situace, kdy matka odejde za prostitucí do zahraničí.⁶⁸

Velmi vážným důvodem jsou závislosti. Mezi nejčastější je možné zařadit alkoholismus, neboť alkohol je nejrozšířenější společensky tolerovanou drogou. Pro dítě je život s takovým rodičem zpravidla velmi stresující, jelikož neví, jaké chování od rodiče může čekat. Často se setkává s nezájmem, nezodpovědností ale mnohdy i s vulgarismy a agresí. V případě sourozenců je běžným jevem to, že starší sourozenec přebírá zodpovědnost za mladší. Všechna tato fakta neplatí pouze pro alkoholismus, ale pro závislosti celkově. Taková výchova může děti poznamenat v rámci jejich následného života. Mezi nejčastější problémy dětí alkoholiků v dospělosti patří například nízké sebevědomí, problémy v partnerství, vnitřní nejistota, přehnaná sebekritičnost, pocity viny, osamělosti a zvýšená potřeba ocenění okolí.⁶⁹

Dalším důvodem je zneužívání a týrání dítěte. S touto problematikou se pojí syndrom CAN, který můžeme definovat jako: *„jakékoliv nenáhodné, vědomé i nevědomé konání rodičů, vychovatelů nebo jiné osoby vůči dítěti, které je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, v krajním případě způsobuje dokonce jeho smrt“*.⁷⁰ Mezi následky této problematiky, které se na dítěti podepisují řadíme například psychosomatické reakce, neurotické poruchy, poruchy sexuálního chování, selhávání ve škole, útěky, agrese, zneužívání návykových látek a sklony k sebevraždám.⁷¹

Dítě může být umístěno do ústavní výchovy, tedy dětského domova, v případě trestné činnosti rodičů. Tato skutečnost ohrožuje mravní a psychický vývoj dítěte, v případě umístění rodiče do výkonu trestu dítě ztrácí i potřebnou péči. Z toho důvodu se umístí do dětského domova, kde může být umístění opakované, a z důvodu, že rodič opakovaně páchá trestnou činnost.⁷²

---

⁶⁸ VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.28

⁶⁹ RÖHR, Heinz-Peter. *Závislost: jak jí porozumět a jak ji překonat*. Praha: Portál, 2015, str.162

⁷⁰ DUNOVSKÝ, Jirí. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999, str.235

⁷¹ HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, str.7

⁷² VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.30

Příčinou umístění dítěte do dětského domova může být i špatná sociální situace rodiny. Rodina má hned několik funkcí, a to biologickou a reprodukční, socializační a výchovnou, emoční a ekonomickou. Právě funkce ekonomická je v případě špatné sociální situace narušena. Pro dítě je tento problém vážný z důvodu, že ohrožuje jeho psychický i fyzický růst a může vést k jeho sociálnímu vyloučení, nedostatečné socializaci a frustraci.⁷³

Jako poslední důvod je nutné zmínit nedostatečnou, či nezvládnutou výchovu dítěte. Rodina je pro samotné dítě velice důležitá, neboť je výrazným socializačním činitelem v životě jedince již od jeho narození. Dítě přejímá vzorce chování od svých rodičů a má sklony k jejich praktikování v dospělosti. Zároveň rodina dítěti poskytuje oporu a pocit jistoty. V praxi se objevuje několik typů nevhodné výchovy dítěte. První skupina se vyznačuje přehnaně kladným citovým vztahem. Řadí se mezi ně výchova protekční, kdy rodiče upřednostňují vlastní hodnotový systém, výchova úzkostná, kdy je dítě omezováno, ztrácí volnost a vede k agresivnímu, či podřízenému chování. Dalším typem je výchova perfekcionistická, která se projevuje vysokými nároky a přetěžováním dítěte, a výchova rozmazlující, kdy rodiče vyžadují citovou závislost. Citový vztah ve druhé skupině nabývá záporných hodnot. Řadí se zde výchova zanedbávající, kdy jsou dítě a jeho potřeby přehlíženy. Není mu věnována potřebná pozornost a komunikace, což může vést k citové deprivaci a poruchám ve vývoji. Posledním typem je výchova zavrhuje, kdy dávají rodiče mnohdy dítěti za vinu vlastní neúspěchy.⁷⁴

3.2 Vzdělávací systém v České republice

Vzdělávání dětí z dětských domovů se nijak výrazně neliší od vzdělávání dětí žijících ve vlastních rodinách. Děti navštěvují běžné vzdělávací instituce, které nejsou součástí domova. Zvláštním typem je dětský domov se školou, u kterého je přiřazena škola základní, či škola střední. Děti se pak zpravidla vzdělávají v těchto školách.⁷⁵ Statistiky prokázaly, že dítě, které

---

⁷³ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Togga, 2012, str.24

⁷⁴ VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.45

⁷⁵ Institucionální (ústavní) péče o dítě. [online]. <http://www.knihovnanrp.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite/>>

vyrůstalo ve vlastní rodině má až čtyřicetkrát větší šanci úspěšně dosáhnout vysokoškolského vzdělání než jedinec z dětského domova. Většina dětí žijící v této instituci míří na učiliště.⁷⁶

Vzdělávání dětí v České republice je rozděleno do několika vrstev. První vzdělávací institucí jsou jesle a mateřská škola. Jejich cílem je zdravý tělesný, rozumový a citový rozvoj, socializace, osvojení základních pravidel chování a vyrovnání nerovnoměrnosti vývoje dítěte před nástupem do školy. V České republice se setkáváme se státními a soukromými mateřskými školami. Poplatek za státní mateřskou školu činí zhruba 300 Kč měsíčně v závislosti na lokaci, poplatek za školku soukromou se pohybuje v řádu tisíců. V případě školek soukromých lze vybírat podle jejich zaměření jako jsou například jazykové, církevní, sportovní, či alternativní školky, které vzdělávají inovativními způsoby.⁷⁷

Následným typem vzdělávání jsou základní školy. Tyto instituce spadají pod povinnou školní docházku a jejich pravidelné navštěvování je dáno zákonem. Úkolem základních škol je postupné rozvíjení klíčových kompetencí a poskytnutí základu všeobecného vzdělání. Školský zákon z roku 2005 stanovil dvojstupňovou strukturu. Žákům jsou zde bezplatně poskytovány učebnice, učební texty a žáci prvních ročníků získávají i základní školní potřeby.⁷⁸ Soukromé základní školy bezplatné nejsou, nabízí však hned několik výhod oproti školám státním. Můžeme mezi ně zařadit například nižší počet dětí ve třídách, volný vstup rodičů do výuky, rodinné prostředí, školní dopravu, rozšířenou výuku předmětů a různorodé akce pro žáky. Školné soukromých škol se liší, pohybuje se však většinou mezi šesti a patnácti tisíci korun za pololetí.⁷⁹

Třetím stupněm jsou školy střední, které jsou většinou zřizované státem. Výuka je bezplatná, učebnice si však studenti hradí sami. Většina škol má pro žáky ze sociálně znevýhodněných rodin omezený počet učebnic k zapůjčení. V případě středních škol církevních, či soukromých je studium zpoplatněno. Poskytují všeobecné vzdělání, ale i vzdělání odborné. Nejčastěji využívané jsou čtyřleté maturitní obory, dále tříleté učební, a nakonec jednoduché obory středního vzdělávání, jejichž část je určena žákům s těžším mentálním postižením. Jedná se o jednoleté a dvouleté obory, které spadají do speciálního

---

⁷⁶ Děti z dětských domovů a VŠ. [online]. <https://ct24.ceskatelevize.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1103377-deti-z-detskych-domovu-a-vs-hodne-prekazek-nektere-ale-zvladnou>>

⁷⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě. Česká republika, 2009-2010, str.17

⁷⁸ Tamtéž, str. 20

⁷⁹ Soukromá nebo státní základní škola. [online]. <https://www.finance.cz/> [cit. 7. 11. 2020]. Dostupné z: <<https://www.finance.cz/zpravy/finance/32366-soukroma-nebo-statni-zakladni-skola-neni-rozdilu/>>

vzdělávání. Konkrétně jde o obory praktické školy, které jsou určeny pro žáky, kteří nedokončili úspěšně vysokou školu. Mezi středními školami se vyskytují i menšinové konzervatoře, které poskytují umělecké vzdělávání. Vzdělávání na konzervatořích trvá dle oboru šest až osm let. Zakončuje se absolutoriem, tedy odbornou zkouškou spojenou s veřejným vystoupením.⁸⁰

Posledním základním typem vzděláváním je vzdělávání terciální, do kterého se řadí vyšší odborné školy a školy vysoké. Toto vzdělávání obsahuje teoretickou přípravu, která se uskutečňuje formou přednášek, konzultací, seminářů a cvičení, a praktickou přípravu, kterou zahrnuje praktické vyučování ve škole či odbornou praxí. Vyšší odborné školy mohou vybírat školné, školy vysoké v závislosti na tom, zda jsou zřízeny státem, nebo soukromou organizací. V případě vysokých škol je možné studovat bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy. Bakalářské a magisterské programy jsou založeny na přednáškách a cvičení, programy doktorské jsou ovlivněny individuálními plány.⁸¹

Dětský domov je primárně určen pro děti do osmnácti let. I přes to je možné, aby děti žijící v této formě výchovy studovaly na vysoké školy. Mohou bydlet přímo v daném domově a studovat školu, které je v jeho dosahu, popřípadě mohou využít startovací byty, či vysokoškolské koleje. Finanční příspěvek ze strany dětského domova v případě bydlení mimo něj však není příliš vysoký, jedná se o 2500 Kč měsíčně na stravu a 75 Kč týdně jako kapesné. Ve většině případů tak studenti musí využít možnosti přivýdělku v rámci brigád.⁸²

V rámci vzdělávání je z důvodu postižení či znevýhodnění možné dítěti stanovit podpůrná opatření. Přestavují podporu pro práci pedagoga i žáka. Mají vyrovnávací charakter a jsou rozvrženy do pěti stupňů. První stupeň navrhuje a poskytuje škola, ve které se žák vzdělává, druhý až pátý stupeň navrhuje školské poradenské zařízení. Cílem podpůrných opatření je zajištění vhodných vzdělávacích podmínek pro žáka.⁸³

---

⁸⁰ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě. Česká republika, 2009-2010, str.26-27

⁸¹ Tamtéž, str. 42

⁸² Děti z dětských domovů a VŠ. [online]. <https://ct24.ceskatelevize.cz/> [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1103377-deti-z-detskych-domovu-a-vs-hodne-prekazek-nektere-ale-zvladnou>>

⁸³ JEDLIČKA, Richard. Poruchy socializace u dětí a dospívajících. Praha: Grada, 2015, str.381

3.3 Profesní rozhodování

Profesi lze definovat jako: „*Obor, zaměstnání, které vyžaduje odbornou přípravu a určitý typ vzdělání. Umožňuje, aby se jedinec zařadil do profesní a sociální struktury společnosti na základě dosaženého vzdělání, kvalifikace.*“⁸⁴

Pro správnou volbu povolání je pro žáka nezbytné, aby měl dostatek informací o sobě samém, a to o svých povahových vlastnostech, znalostech, vlohách, dovednostech, slabých místech a svém zdraví. Velmi důležité jsou i znalosti o světě práce, tedy různých profesích, jejich náplni, možnosti uplatnění, společenské prestiži, požadavků na vykonávání jednotlivých oborů a znalosti týkajících se nabídek škol.⁸⁵

Volba povolání a tím směru, kterým se bude daný člověk ubírat je velmi důležitá, neboť ovlivní celý jeho život. Během života jedince se povolání dá změnit, ale vážnost této volby zcela vystihuje úryvek: „*Je to podobné jako na nádraží. Jakmile vstoupíte do určitého vlaku, můžete sice během jízdy přestoupit a rozhodovat tak o své další trase, ale základní směr vaší jízdy už je dán. Čím více jej budete chtít změnit, tím více úsilí vás to bude stát.*“⁸⁶

Cílem každého člověka by mělo být optimální pracovní zařazení. To spočívá v nalezení takové práce, která jedinci umožňuje využití všech jeho schopností, dovedností a vlastností. Takové zaměstnání přináší možnost seberealizace a tím pracovní, ale i životní spokojenost. O kariérním postupu člověk během svého života uvažuje hned několikrát, nejčastěji na konci základní, střední a vysoké školy.⁸⁷

Nejvýraznějším a nejdůležitějším faktorem v profesním rozhodování je vlastní rodina dítěte, která jedince formuje již od jeho narození, neboť je hlavním socializačním činitelem v jeho životě. Děti přejímají vzorce chování od rodičů a inklinují k jejich vlastnímu praktikování v dospělosti. Rozhodování samotné ovlivňuje i typ výchovy, který volí rodiče dítěte a jejich nároky.⁸⁸

Z výzkumů vyplynulo, že téměř všichni žáci základní školy řeší své možnosti dalšího studia s rodiči a tuto otázku si nejčastěji začínají pokládat v osmém ročníku, díky dříve než

---

⁸⁴ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012, str. 108

⁸⁵ HLAĐO, Petr. *Příručka k volbě povolání*. Jihlava: Vysočina Education, 2014, str. 8

⁸⁶ STRÁDAL, Jiří. *Člověk a svět práce: příprava na volbu povolání: praktické činnosti pro 6.-9. ročník základních škol*. Praha: Fortuna, 2016, str. 32

⁸⁷ VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008, str.15

⁸⁸ VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.45

chlapci. Jako méně výrazný faktor v této problematice lze označit kamarády dítěte. Většina dětí se domnívá, že hlavní slovo v rozhodování o jejich kariéře nenáleží jejich rodičům, ale jim samotným. Jen malá část žáků chce vykonávat povolání svých rodičů. Děti, které se rozhodnou po dostudování střední školy nepokračovat v dalším studiu tak nejčastěji volí z důvodu vidiny kariéry, peněz, či možnosti cestovat.⁸⁹ U dětí z dětských domovů tuto funkci přebírají vychovatelé a vedení instituce.

Dalším důležitým faktorem je samotná škola, kterou dítě navštěvuje. V rámci jednotlivých škol, jak základních i středních, se žáci setkávají s kariérovým poradenstvím. To dané školy poskytují pomocí různých přednášek, exkurzí, ale také pomocí výchovného poradce.⁹⁰ Tuto funkci lze vymezit jako: „*Profesionál v oblasti výchovy a vzdělávání, který může vychovatelům svou kvalifikací pomoci. Konkrétně ve škole jeden z učitelů, který byl pověřen touto funkcí, který si speciálním vzděláváním vytvořil předpoklady pro pomoc kolegům při řešení složitějších výchovných situací.*“⁹¹

Funkce výchovného poradce je dle šetření vnímána v porovnání s ostatními institucionalizovanými formami poradenství jako neúčinnější. Tuto možnost však využívá malý zlomek studentů. Mnohem častějším zdrojem informací je pro žáky internet, tedy informační internetové portály zaměřené na tuto problematiku. Mezi nejdůležitější informace, které žáci zvažují před výběrem školy lze zařadit možnost uplatnění, náročnost přijímacích zkoušek, obsah studia a jeho celková náročnost.⁹²

Mezi poslední a neméně důležité faktory se uvádějí samotné možnosti a zájmy žáka. Je důležité, aby se povolání shodovalo se zdravotním stavem dítěte, s jeho možnostmi, představami a v neposlední řadě i s jeho zájmy, neboť se předpokládá, že dané povolání bude vykonávat téměř celý život.⁹³

Studenti se během profesního rozhodování mohou setkat s různými těžkostmi. Jako nejčastější je možné uvést celkovou nerozhodnost. Řadí se zde nejen žáci, kteří mají obecně s rozhodováním problémy, ale i žáci, kteří tyto problémy běžně nemají. Volba povolání a tím vhodné vzdělávací instituce je velmi důležitý krok a v případě, že si žák po ukončení základní

---

⁸⁹ Faktory ovlivňující kariérové rozhodování. [online]. <http://www.infoabsolvent.cz/> [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-05/>>

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012, str. 167

⁹² Faktory ovlivňující kariérové rozhodování. [online]. <http://www.infoabsolvent.cz/> [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-05/>>

⁹³ STRÁDAL, Jirí. *Člověk a svět práce: příprava na volbu povolání: praktické činnosti pro 6.-9. ročník základních škol*. Praha: Fortuna, 2016, str. 33

školy ještě není jistý o své budoucí kariéře, volí většinou střední školu neutrálního zaměření, tedy gymnázium. Další kategorií je nedostatečná informovanost o postupu při volbě povolání a o samotných školách. Žáci mnohdy nemají dostatek informací o studijních oborech a přijímacích zkouškách. Mezi méně časté těžkosti v rozhodování lze uvést nedostatek informací o vlastních schopnostech, váhání mezi alternativami a nepřipravenost na volbu povolání.⁹⁴

3.4 Odchod dítěte a podpora

Dětský domov je primárně určen pro děti od tří do osmnácti let věku života, případně do dvaceti šesti let z důvodu studia a přípravy na budoucí povolání. Dětský domov je povinen dětem po opuštění domova dva roky poskytovat poradenství, jehož cílem je zamezit sociálnímu vyloučení a přispět k plnohodnotnému zařazení se do společnosti. Většina domovů mladému člověku při odchodu také poskytne jistý finanční obnos, který má sloužit k jeho zaopatření do první výplaty ze zaměstnání. Některé dětské domovy tuto částku nahrazují praktickým balíčkem, některé dávají obojí. Dětský domov nemá povinnost zajistit odcházejícímu dítěti bydlení a práci, nicméně většina těchto organizací svým svěřencům v této otázce pomáhají.⁹⁵

Osamostatnění se je pro každého člověka náročná životní situace, neboť ovlivňuje vztahy v rodině, její dynamiku a konstelaci. Děti žijící ve vlastních rodinách se na odchod připravují průběžně, rodiče je podporují, a to mnohdy i v případě, že už k osamostatnění došlo. Tato situace je velmi rozdílná u dětí vyrůstajících v dětských domovech, neboť následnou podporu poskytují pouze k tomu určené organizace a dochází k přetrhání téměř všech vztahů s ostatními dětmi z domova a s vychovateli.⁹⁶

Model následné podpory a péče o tyto děti se skládá z několika částí. Jako první lze zmínit přímé zaopatření, do kterého patří služby ubytovací.⁹⁷ Děti odcházející z tohoto typu ústavní výchovy si zajišťují bydlení a zaměstnání. Jelikož si však většina nemůže vlastní bydlení dovolit, existuje hned několik forem podporovaného bydlení. Nejznámějšími z nich jsou domy na půl cesty, které poskytují ubytování většinou na dobu jednoho roku a poradenství.

---

⁹⁴ HLAĎO, Petr. *Příručka k volbě povolání*. Jihlava: Vysočina Education, 2014, str. 14-15

⁹⁵ Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. [online]. <http://www.sancedetem.cz/> [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnásobne-183.html>>

⁹⁶ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Togga, 2012, str.151

⁹⁷ Tamtéž

Podporují nalezení práce, učení se hospodařit s financemi a plnit povinnosti, které má v životě každý dospělý člověk. Mezi další typy ubytování lze zařadit azylové domy a ubytovny.⁹⁸

Zvláštním typem ubytovacích služeb jsou startovací byty. Jsou odlišné od předchozích typů ubytování, jelikož jsou zřizovány samotnými dětskými domovy. Například dětský domov v Klánovicích jich má osm. Slouží jako tréninkové a cvičné prostory, kde se děti učí hospodařit. Jsou zařazeny do samostatného programu, dostávají 6000 Kč měsíčně, ze kterých si musí hradit vše kromě školních potřeb a výletů. Tyto byty slouží i pro mladé lidi po odchodu z dětského domova, kdy jim je po dobu prvního roku sníženo nájemné na 2500 Kč.⁹⁹

Další částí následné péče jsou odborné poradenství, které se týká rodinných a mezilidských vztahů, majetku, sociálního zabezpečení, právní ochrany a bydlení. V rámci podpory je mladým lidem nabízena i služba doprovázení. Jedná se o praktickou pomoc, která je využívána například na úřadech, při uplatňování práv, těžkých životních situacích, či kontaktu se společenským prostředím.¹⁰⁰

Mladým lidem v nouzi je také možné poskytnout finanční pomoc, a to pomocí nadačních fondů, či sociální dávky s názvem pomoc v hmotné nouzi. Stanovuje ji zákon číslo 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi. Jejím cílem je zamezit sociálnímu vyloučení. S takovým jedincem se z toho důvodu sestavuje program individuálního motivačního postupu, který stanovuje jednotlivé kroky a časový harmonogram aktivit, které předcházejí tomuto problému.¹⁰¹

V České republice se setkáváme hned s několika organizacemi a projekty, které mají za úkol děti připravit na odchod z dětského domova a zapojení se do dospělého života. Ve zbytku této podkapitoly jsou uvedeny tři nejznámější.

Dejme dětem šanci je organizace, která poskytuje komplexní péči dětem z dětských domovů. Za prvních pět let své existence tato organizace pomohla více než 2500 dětem. Zaměřuje se na podporu dítěte při studiu pomocí úhrady veškerých finančních výdajů spjatých se studiem, spoření pro dítě, kdy podporovatel spoří peníze pro dítě, které mu budou

---

⁹⁸ VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999, str.250

⁹⁹ Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. [online]. <http://www.sancedetem.cz/> [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnaso-bne-183.html>>

¹⁰⁰ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Togga, 2012, str.165-166

¹⁰¹ Tamtéž

uvolněny po odchodu z dětského domova, hostitelskou péčí, kdy dítě tráví víkendy a prázdniny v rodinách hostitelů, což může přetrvat i po opuštění dětského domova a splnění opodstatněného přání, kdy dárce přispěje libovolnou částkou na splnění přání dítěte, které souvisí se studiem nebo se smysluplným trávením volného času.¹⁰²

Mezi známé projekty pomáhající těmto dětem patří projekt Rozhled. Zaměřuje se na děti starší patnácti let věku a rozšiřuje jejich povědomí o možnostech zaměstnání a různých oborech. Organizátoři oslovují jednotlivé domovy a pořádají přednášky na toto téma a každému dítěti sestavují individuální program, který se skládá z konzultací a exkurzí ve firmách, které by mohly být pro dítě potenciálním budoucím zaměstnavatelem. Do individuálních plánů patří i praktické vyzkoušení si pohovorů a jednotlivých pracovních pozic.¹⁰³

Dalším zajímavým projektem je i projekt Patron, který se specializuje na chlapce a pomáhá jim se startem do života. Spolupracuje s jednotlivými dětskými domovy převážně v Libereckém, Středočeském a Plzeňském kraji, pár navázaných spoluprací má však i v Moravskoslezském a Jihočeském kraji. Jeho cílem je vytvořit pro chlapce pozitivní mužský vzor, který v dětských domovech mnohdy chybí z důvodu, že je zde zaměstnáváno mnohem více žen než mužů. Každému mladému muži je z řad dobrovolníků vybrán patron, se kterým se přibližně jednou měsíčně setkávají, k aktivitám patří i pravidelná supervize. Díky tomuto projektu mladí lidé získávají pozitivní mužskou oporu při opuštění dětského domova. Projekt počítá se spoluprací po dobu nejméně dvou let, celková délka vztahu však není omezena a záleží na rozhodnutí obou stran. V současné době se autoři nápadu snaží projekt rozšířit po celé České republice.¹⁰⁴

Hlavním nedostatkem v oblasti následné podpory je absence komplexního systému, který by byl garantovaný a finančně podporovaný státem. Tuto absenci se snaží nahradit již zmiňované organizace a projekty. V praxi se tato problematika projevuje nejednotným regionálním zastoupením poskytovatelů, různou kvalitou nabízených služeb, a celkovou neprovázaností. Nedostatečná podpora způsobuje vysoký počet mladých dospělých

---

¹⁰² Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. [online]. <http://www.sancedetem.cz/> [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnaso-bne-183.html>>

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ Tamtéž

vracejících se do svým nefunkčním biologických rodin, což vede k jejich selhávání a sociálnímu vyloučení.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Togga, 2012, str.167

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Profesní příprava v praxi

Tato kapitola pojednává o profesní přípravě dětí z dětských domovů v praxi. Obsahuje jednak cíl práce, výzkumné otázky, metodiku a časový harmonogram, ale také analýzy jednotlivých rozhovorů se samotnými dětmi a výsledky výzkumného šetření.

4.1 Cíl práce, výzkumné otázky a metodika

Tato diplomová práce má za hlavní cíl zhodnocení významu a hodnoty vzdělání u dětí z dětského domova. Mimo cíl hlavní ale obsahuje hned několik cílů vedlejších. K přehlednější orientaci poslouží rozpis níže.

Hlavní cíl práce: Zhodnotit význam a hodnotu vzdělání u dětí z dětského domova.

Vedlejší cíle: 1) Zmapovat představu žáků o jejich budoucím zaměstnání.

2) Zjistit jejich zamýšlený stupeň vzdělání.

3) Zjistit indikaci podpůrných opatření u těchto žáků.

4) Zmapovat nejnáročnější faktory studia pro tyto děti

5) Zmapovat pohled dětí na jejich umístění do dětského domova a jeho efekt na budoucí život.

6) Zhodnotit pohled žáků na distanční výuku.

Výzkumné otázky:

1) Jakou představu mají děti z dětského domova o svém budoucím povoláním? Shoduje se s jejich vysněným povoláním, nebo je ovlivněna jejich vzděláním?

2) Jaký je zamýšlený stupeň jejich vzdělání?

3) Jaká je indikace podpůrných opatření u těchto žáků?

4) Co jim činí ve škole největší potíže?

5) Vnímají své umístění do dětského domova jako ztěžující okolnost pro jejich vzdělání a následný profesní život?

6) Jak tyto děti vnímají současnou distanční výuku? Je pro ně dostatečně motivující a zábavná?

Časový harmonogram:

- Listopad 2020 – stanovení cíle a výzkumných otázek k praktické části;
- Prosinec 2020 – příprava a formulace otázek rozhovoru;
- Leden-únor 2021 – oslovení zamýšlených účastníků výzkumného šetření a realizace rozhovorů;
- Březen 2021 – zpracování výsledků rozhovorů a jejich vyhodnocení;
- Duben 2021 – finální úprava a dokončení praktické i teoretické části diplomové práce.

Teoretická část práce byla zpracována v březnu-listopadu roku 2020.

Při konstrukci otázek pro strukturovaný rozhovor sehrál hlavní roli záměr naplnit záměr práce a zodpovědět výzkumné otázky. Rozhovor obsahoval patnáct základních otázek, které byly případně doplněny o další tři doplňující otázky, a to v případě vyšetření dítěte v pedagogicko-psychologické poradně.

Rozhovory byly provedeny v lednu a únoru roku 2021. Setkání byla domluvena pomocí emailu s jednotlivými řediteli dětských domovů, samotné rozhovory se uskutečnily přes aplikaci Skype z důvodu koronavirové pandemie. Pro výzkum byli osloveni jedinci starší šestnácti let, neboť v tomto věku je otázka vzdělání a následného profesního života velmi aktuální. Všichni oslovení pobývají v dětském domově více než čtyři roky a šetření se zúčastnili pouze ti, kteří o zapojení měli zájem. Rozhovor byl samozřejmě zcela dobrovolný. Proběhl s celkem sedmnácti dětmi, konkrétněji devíti chlapci a osmi dívkami, ze tří dětských domovů a trval zhruba dvacet až třicet minut.

Pro realizaci výzkumu této diplomové práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Kvantitativní přístup by přinesl pouze statistické údaje, účelně by nenaplnil stanovené cíle práce a nenalezl by odpověď na výzkumné otázky.

Kvalitativní výzkum je možné vymezit jako takový výzkum, jehož záměrem je porozumění zkoumaným jevům a jejich explanace a zároveň jeho výsledků nelze dosáhnout pomocí statistických procedur, či jinými způsoby kvantifikace.¹⁰⁶

Potřebná data byla získána pomocí metody dotazování, a to technikou řízeného strukturovaného rozhovoru. Předem připravené otázky byly v průběhu rozhovoru v případě potřeby doplňovány o další upřesňující otázky.

Jednotlivé otázky byly vytvořeny v souladu s výzkumnými otázkami. Jejich úkolem bylo zjistit, zda děti žijící v dětských domovech mají zájem o vzdělání, zda očekávají, že je škola připraví na výkon jejich budoucího povolání a berou ji tedy jako přínosnou, jakým způsobem si budoucí povolání vybírají a co je ve výběru ovlivňuje. Poslední otázka byla zaměřena na distanční výuku, která je pro děti v současné době aktuální. Hlavním impulsem pro výběr výzkumných otázek a následné sestavení otázek rozhovoru byla častá představa společnosti o nezájmu těchto dětí o studium.

Účastníci výzkumného šetření byli předem seznámeni s obsahem výzkumu a byla jim přislíbena anonymita. Před začátkem rozhovoru byli dotázáni na preferovaný způsob oslovování, všichni zúčastnění zvolili tykání. Rozhovory probíhaly pomocí videohovorů z důvodu aktuálně probíhající koronakrize. Během rozhovorů byl zajištěn dostatečný klid a soukromí. Opětné setkání nebylo nutné. Pro záznam dat byl zvolen ruční zápis, neboť zápis do počítače by během online rozhovorů mohl být rušivý. Audiozáznam nebyl použit z důvodu absolutní anonymity dětí. Ze stejného důvodu nebyl u účastníků zjišťován důvod umístění do dětského domova, ani jejich rodinná situace.

4.2 Charakteristika účastníků výzkumu

Pro účely výzkumu této diplomové práce bylo osloveno celkem deset dětských domovů. Zájem o zapojení do výzkumu projevily pouze tři z nich, a to z důvodu aktuálně probíhající koronakrize. Jak bylo již uvedeno, rozhovor byl realizován se sedmnácti dětmi žijícími ve třech různých dětských domovech. Konkrétně se jednalo o devět chlapců a osm dívek. Výběr byl účelový.

Všichni účastníci splňují kritérium věku, kdy musí být starší šestnácti let, neboť v tomto čase se pro jedince otázka budoucího povolání stává velmi aktuální. Výzkumu se zúčastnili jedinci ve věku šestnáct až devatenáct let. V případě všech účastníků se jedná o děti, či mladé

---

¹⁰⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str.50

dospělé, kteří dlouhodobě žijí v dětských domovech, nejméně však čtyři roky. Navštěvují běžné, státem zřízené základní, či střední školy, které nejsou součástí dětského domova. Pro přehlednější představu poslouží následující tabulka.

	Pohlaví	Věk	Aktuálně nejvyšší dosažené vzdělání	Délka pobytu v dětském domově
Účastník Adéla	Žena	18	Základní vzdělání	8
Účastník Jáchym	Muž	16	Základní vzdělání	4
Účastník Jakub	Muž	16	Základní vzdělání	6
Účastník Miloš	Muž	17	Základní vzdělání	5
Účastník Adam	Muž	16	Základní vzdělání	9
Účastník Martina	Žena	17	Základní vzdělání	11
Účastník Denis	Muž	17	Základní vzdělání	8
Účastník Milena	Žena	17	Základní vzdělání	4
Účastník Tereza	Žena	18	Základní vzdělání	14
Účastník Barbora	Žena	16	-	5
Účastník Laura	Žena	16	Základní vzdělání	7
Účastník Jan	Muž	16	Základní vzdělání	4
Účastník David	Muž	19	Základní vzdělání	6
Účastník Anežka	Žena	17	Základní vzdělání	8
Účastník Eduard	Muž	17	Základní vzdělání	9
Účastník Jana	Žena	16	Základní vzdělání	8
Účastník Patrik	Muž	17	Základní vzdělání	5

Tabulka 1: Účastníci výzkumu

4.3 Konstrukce rozhovorových otázek

Data pro výzkumnou část této diplomové práce byly sbírány technikou dotazování, a to pomocí řízeného strukturovaného rozhovoru. Otázky byly připraveny předem a byly koncipovány tak, aby naplnily hlavní i vedlejší cíle práce a zodpověděly výzkumné otázky.

Rozhovor obsahuje celkem patnáct základních otázek, které byly v případě potřeby doplněny o další doplňující dotazy.

První otázka rozhovoru se zajímala o to, zda děti chodí rády do školy a důvody jejich názoru. Tato otázka byla zvolena z důvodu, že bezpochyby souvisí s vnímáním hodnoty vzdělání a zájmem o něj.

Druhá otázka v rozhovoru směřovala na oblast nejnáročnějšího faktoru studia. Tento dotaz poskytuje odpověď na čtvrtou výzkumnou otázku. Cílem bylo zjistit, co konkrétně děti považují za nejvíce problematické. Jistě by bylo zajímavé v budoucnu provést výzkum se stejnou otázkou i u dětí žijících v běžných rodinách a výsledky srovnat, zda jsou souhlasné, zda se liší a lze tedy předpokládat, že dětský domov může v této oblasti negativně dítě ovlivnit.

Třetí dotaz rozhovoru se týkal vyšetření v psychologicko-pedagogické poradně a byl zvolen z důvodu, že poskytuje odpověď na třetí výzkumnou otázku. Tento dotaz je autorkou pokládán za velmi důležitý, neboť těžkosti, které děti běžně přivádějí do tohoto zařízení, mohou negativně ovlivnit studijní výsledky dítěte a tím i jeho celkovou představu o následném studiu, či výběru povolání.

Čtvrtá otázka rozhovoru byla sestavena jako doplňující a byla tedy určena pouze dětem, kteří předešlou otázku zodpověděli kladně. Samotné vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně je jistě velmi důležitým úkonem, nicméně případné stanovení podpůrných opatření může dítěti ve studiu pomoci k dosažení lepších výsledků, ale hlavně k vyrovnání příležitostí s ostatními dětmi.

Pátá a šestá otázka rozhovoru byla rovněž koncipována jako doplňující a byla určena pouze dětem, které mají stanoveny podpůrná opatření. Cílem bylo zjistit stupeň podpůrných opatření a jaké podpory se dětem dostává v rámci školy, kterou navštěvují. Čtvrtý, pátý a šestý dotaz byly tedy dotazy doplňující k otázce číslo tři a úzce souvisely s třetí výzkumnou otázkou, a tedy i jedním z vedlejších výzkumných cílů.

Sedmá otázka rozhovoru se týkala stupně vzdělání, kterého by účastníci výzkumu chtěli dosáhnout. Tento dotaz byl vybrán z důvodu, že je velmi důležitý v pohledu na celou hodnotu vzdělání pro dítě. Lze předpokládat, že člověk, který vzdělání nepokládá za hodnotu, o něj nebude mít zájem a nebude usilovat o vysoký stupeň vzdělání. Tato otázka poskytuje odpověď na druhou výzkumnou otázku a souvisí s druhým vedlejším cílem.

Osmá otázka rozhovoru směřovala na oblast zamýšleného povolání. Tento dotaz byl do rozhovoru zahrnut, neboť úzce navazuje na předchozí a dokáže čtenáři práce rozšířit pohled v oblasti dětské aspirace, která nepochybně souvisí s profesní přípravou, i volbou samotného povolání, což je hlavním tématem této práce. Tato otázka rovněž poskytuje odpověď na první výzkumnou otázku.

Devátá otázka v rozhovoru zjišťuje povědomí žáků a průměrném platu v jejich zamýšlené profesi. Byla sestavena z důvodu, že přehled o této problematice je pro připravenost na dospělý život velice důležitý. Zjišťuje, zda si žáci uvědomují důležitost platu, jakožto svého zdroje ke každodenní obživě a pojí se s první výzkumnou otázkou.

Desátý dotaz rozhovoru se týká názoru dětí na školní přípravu, konkrétně zda je jimi navštěvovaná škola dokáže dostatečně připravit na budoucí povolání. Tento dotaz úzce souvisí s hlavním cílem práce, neboť názor dětí pro tuto oblast je nepochybně určující pro jejich vnímání hodnoty vzdělání. Lze také předpokládat, že pokud dítě nespatřuje školu jako úspěšnou v přípravě na budoucí povolání, nebude ji vnímat jako potřebou a jeho pohled na hodnotu vzdělání to může negativně ovlivnit.

Následující jedenáctá otázka rozhovoru se týká faktorů, které děti při výběru povolání ovlivňují. Tato otázka okrajově souvisí první výzkumnou otázkou, ale také s hlavním cílem práce, neboť faktory ovlivňující výběr budoucího povolání mohou také ovlivnit pohled dítěte na studium a jeho hodnotu.

Dvanáctá otázka mířila na vysněné povolání dětí. Cílem bylo zjistit, zda je souhlasné s povoláním zamýšleným, nebo zda se liší. Taková situace může nastat hned z několika důvodů, například nedostatečnou motivací, nezájmem o řádné studium, těžkostmi při studiu, absencí rodinného zázemí a dalšími faktory, které se v životě dítěte mohou ovlivnit. Tato otázka se týká první výzkumné otázky a byla vyložena z důvodu rozšíření rozhledu čtenáře v problematice povolání zamýšlené, versus povolání vysněné.

Následující třináctý dotaz směřoval na oblast profesního poradenství. Autorka práce se domnívá, že je tato problematika u dětí z dětského domova složitější než u dětí v běžných rodin, kdy jsou děti nejvíce ovlivňovány vlastní rodinou, kterou mohou kdykoli v této oblasti požádat o radu. Cílem této otázky bylo zjistit, zda děti vůbec mají představu o tom, koho mohou požádat o radu. Profesní poradenství může bezpochybně ovlivnit volbu nejen povolání, ale i školy. Lze předpokládat, že absence řádného profesního poradenství může vyústit v nevhodnou volbu, nižší aspiraci, či případně i k menší spokojenosti v dospělém životě. Tato otázka souvisí s první výzkumnou otázkou.

Čtrnáctá otázka rozhovoru byla vybrána z důvodu získání většího množství informací o profesním poradenství u žáků, neboť jak již bylo zmíněno výše, je tato oblast velice důležitá. Lze předpokládat, že u dětí z dětských domovů nahrazují absenci rodičů, kteří klasicky takovou otázku s dětmi nejčastěji řeší, zaměstnanci zařízení. I tato otázka souvisí s první výzkumnou otázkou a bezpochyby souvisí i s hlavním cílem diplomové práce, kdy správně podané profesní poradenství může ovlivnit nejen výběr samotného povolání, ale i vhodného předcházejícího studia a tím zlepšit pohled na důležitost a hodnotu vzdělání.

Patnáctá otázka rozhovoru mapuje schopnost žáků sestavit životopis a motivační dopis pro budoucího zaměstnavatele, neboť jsou tyto schopnosti pro získání pracovní pozice velmi důležité. Vzhledem k tomu, že se v České republice na středních školách tato problematika probírá v hodinách českého jazyka, lze předpokládat, že většina žáků bude tohoto úkonu schopna. Otázka se okrajově týká první výzkumné otázky.

Další, šestnáctá otázka z rozhovoru, souvisí s předchozí otázkou a zjišťuje povědomí žáků o hledání pracovních nabídek. Je velmi důležité, aby měli žáci povědomí o svých možnostech v oblasti hledání vhodných volných pozic, neboť bez této schopnosti se v dospělém životě neobejdou. I tato otázka se okrajově týká první výzkumné otázky.

Předposlední dotaz v rozhovoru byl sestaven tak, aby poskytl odpověď na výzkumnou otázku číslo pět, tedy zda děti vnímají své umístění do dětského domova jako negativní faktor pro svůj budoucí život. Ve společnosti se lze často setkat s názorem, že děti z dětských domovů mají těžší život, nemohou být tak úspěšné a není jim dopřáno v žádné oblasti jejich života. Zajímavou otázkou je jistě ale fakt, zda to tak vnímají i samotné děti a co je případně k jejich názoru vede. Autorka práce se domnívá, že právě děti samotné dokáží poskytnout zcela autentický vhled do této situace a tím zcela jedinečný náhled na věc.

Poslední otázka rozhovoru je spojena s poslední výzkumnou otázkou, a to pohledem dětí na současnou podobu výuky, konkrétně distanční typ. Výzkumná otázka, a tedy i poslední dotaz rozhovoru byl vytvořen v reakci na současnou situaci ve světě, kterou způsobuje pandemie koronaviru. Cílem je zhodnotit pohled žáků na typ výuky a získat jejich jedinečný pohled na aktuální situaci a na účinnost do této doby nezvyklé podoby výuky.

4.4 Výsledky výzkumu a jejich analýza

Výzkumu se zúčastnilo celkem sedmnáct dětí ze tří různých dětských domovů. Bylo zapojeno devět chlapců a osm dívek. Všichni účastníci výzkumného šetření byli ve věku šestnáct až osmnáct let.

První otázku rozhovoru, tedy to, zda dítě chodí rádo do školy, zodpověděla většina dětí, tedy z celkových sedmnácti dětí třináct jedinců, kladně. Mezi nejčastější důvody zájmu o školu se řadí převážně kamarádské vztahy se spolužáky. Dále byla zmíněna příprava na následné zaměstnání a usnadnění studia, kdy distanční výuka je chápána jako více náročná verze studia. Čtyři děti uvedly, že do školy chodí nerady. Jako důvod zmiňují nezábavnost školy.

Druhá otázka se zabývá nejnáročnějším faktorem školy. Nejčastější odpovědí v tomto případě bylo nalezení motivace se učit. Z celkových sedmnácti jedinců tuto možnost zmiňuje osm žáků. Na druhém místě je samotné zapamatování látky, se kterým mají problémy čtyři žáci zúčastnění v tomto výzkumu. Mezi dalšími odpověďmi se vyskytlo soustředění na výklad učitele a také vycházení s kolektivem. Tyto možnosti uvedli dva žáci.

Třetí dotaz v rozhovoru se týkal vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Z celkových sedmnácti nebyla většina žáků, konkrétně dvanáct jedinců, v tomto zařízení vyšetřena. Zbýlých pět ano.

Otázka číslo čtyři navazuje na dotaz předchozí, a tedy byl položen pouze žákům, kteří byli vyšetřeni v pedagogicko-psychologické poradně. Mapuje počet výskytu podpůrných opatření. Z celkových pěti účastníků výzkumu bylo pouze v jednom případě žákovi takové opatření stanoveno.

Pátý a šestý dotaz se váže pouze k žákovi, který otázku číslo čtyři zodpověděl kladně. Bylo zjištěno, že mu bylo stanoveno podpůrné opatření třetího stupně a že podpora, kterou mu škola poskytuje spočívá v poskytnutí individuálního vzdělávacího plánu.

Sedmý dotaz směřoval na stupeň vzdělání, kterého by žáci chtěli dosáhnout. Nejčastější odpovědí bylo dosažení střední školy s maturitou. Z celkového počtu sedmnácti účastníků výzkumu tato odpověď zazněla u devíti z nich. Jako druhá v pořadí se objevila střední škola s výučním listem, kterou si zvolilo sedm žáků. Jeden žák uvedl základní vzdělání. V tomto výzkumu nikdo nezvolil vyšší odborné, nebo vysokoškolské vzdělání.

Osmá otázka rozhovoru se týkala zaměstnání, které chtějí žáci jednou vykonávat. Odpovědi v tomto případě byly velmi různorodé, opakovalo se jich několik, a to číšník, skladník a zdravotní sestra, která se ve výzkumu objevila hned třikrát. Jako zcela originální výroky zazněly: kadeřník, elektrikář, automechanik, skladník, chovatel koní, kuchař, masér, hasič, zdravotní sestra, účetní, zedník a malíř.

Otázka číslo devět měla za úkol zmapovat informovanost žáků o průměrném platu v jejich zamýšlené profesi. Z celkového počtu sedmnácti naprostá většina jedinců uvedla reálnou částku, pouze jeden žák neměl o platu představu.

Desátá otázka se zaměřovala na to, zda si žáci myslí, že je škola dostatečně připraví na zvolené zaměstnání. Z celkových sedmnácti účastníků výzkumu u naprosté většině případů, konkrétně u třinácti jedinců, zaznělo, že ano. Dva žáci o přípravě pochybovali a dva přípravu zcela odmítli.

Jedenáctý dotaz zjišťuje, co žáky nejvíce ovlivňuje při výběru onoho zaměstnání. Na prvním místě, konkrétně v devíti případech z celkových sedmnácti, bylo zmíněno vedení a zaměstnanci dětského domova, ve kterém děti žijí. Na druhém místě se umístila možnost vlastních zájmů, zvolená šesti žáky. Tři žáci zmínili vlastní schopnosti a dovednosti. Mezi odpověďmi se překvapivě vůbec neobjevila biologická rodina, přátelé a zaměstnanci školy, kterou děti navštěvují.

Dvanáctá otázka se zabývala vysněným zaměstnáním. Jejím cílem bylo zjistit, zda se vysněné zaměstnání shoduje s tím, které budou žáci jednou vykonávat. Pouze ve třech případech z celkových sedmnácti se povolání lišilo, ostatní žáci vybrali povolání shodné.

Otázka číslo třináct zjišťuje informovanost žáků o profesním poradenství, a to konkrétně o tom, zda ví, na koho se v této otázce mohou obrátit. Naprostá většina, konkrétně šestnáct žáků ze sedmnácti, je v tomto směru dostatečně informovaná. Pouze jediný žák si nebyl jistý.

Čtrnáctý dotaz navazuje na dotaz předchozí a týká se konkrétního využití profesního poradenství. Nejčastěji žáci zmiňovali využití profesního poradenství u vychovatelů v domově, na které se z celkových sedmnácti obrátilo dvanáct z nich. Pět žáků se obrátilo na vedení domova a tři na svou biologickou rodinu.

Patnáctý dotaz mapuje znalosti žáků v oblasti psaní životopisu a průvodního dopisu pro zaměstnavatele. Z celkových sedmnácti žáků mělo dvanáct jedinců představu o tom, jak tento úkol zvládnout, pět uvedlo, že představu nemají vůbec.

Dotaz číslo šestnáct souvisí s dotazem předchozí a zjišťuje povědomí žáků o hledání pracovních nabídek. Většina žáků, konkrétně patnáct z celkových sedmnácti mělo představu o tom, kde nabídky hledat. Dva si nebyli jistí.

Předposlední, tedy sedmnáctý dotaz zjišťoval, zda si žáci myslí, že děti z dětských domovů mají těžší úspěch v profesním životě. Pouze dva žáci z celkových sedmnácti odpověděli kladně a jako důvod uvedli, že děti z dětského domova nemají takové zázemí jako děti v běžné rodině, a že nemají podporu své rodiny. Jeden žák na otázku nedokázal odpovědět. Zbýlých deset dotázaných odpovědělo záporně. Jako důvod například zmiňovali, že záleží na vůli každého, že mají oporu v zaměstnancích domova a že se každý musí připravit na život.

Poslední otázka rozhovoru byla cílena na aktuální distanční výuku probíhající z důvodu celosvětové korona krize. Jejím cílem bylo zmapovat jaká je výuka pro žáky, zda je baví, zda je pro ně stejně náročná a zmapovat jejich pohled na tento typ výuky. Žáci reagovali spíše negativně. Zmiňovali, že je výuka méně zábavná, více náročná a mnohem raději by se učili ve škole při klasické formě výuky.

Pro lepší přehlednost výsledků byla vytvořeny následující tabulky. Byly do ní zařazeny stěžejní body dle strukturovaného rozhovoru. Tabulky byly pro velký obsah informací pro lepší přehlednost rozděleny na chlapce a dívky, dále na oblast vzdělání a oblast profesní. Jedna tabulka by v tomto případě byla velice nepřehledná a nebylo by do ní možné umístit všechny potřebné informace.

	Věk	Zamýšlený stupeň vzdělání	Vyšetření v PPP/podpůrné opatření	Důležitost školy pro přípravu na povolání	Pohled na distanční výuku
Účastník Jáchym	16	Střední škola s výučním listem	Ano/Ne	Ano	Neutrální
Účastník Jakub	16	Střední škola s maturitou	Ano/Ne	Ano	Negativní
Účastník Miloš	17	Střední škola s výučním listem	Ano/Ano	Ano	Neutrální
Účastník Adam	16	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Denis	17	Střední škola s výučním listem	Ano/Ne	Ne	Pozitivní
Účastník Jan	16	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ne	Negativní
Účastník David	19	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Eduard	17	Střední škola s výučním listem	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Patrik	17	Střední škola s výučním listem	Ne/Ne	Ne	Negativní

Tabulka 2: Chlapci, oblast vzdělání

	Věk	Zamýšlený stupeň vzdělání	Vyšetření v PPP/podpůrné opatření	Důležitost školy pro přípravu na povolání	Pohled na distanční výuku
Účastník Adéla	18	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Martina	17	Střední škola s výučním listem	Ne/Ne	Ano	Pozitivní
Účastník Milena	17	Základní vzdělání	Ano/Ne	Ne	Neutrální
Účastník Tereza	18	Střední škola s výučním listem	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Barbora	16	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Laura	16	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Anežka	17	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Negativní
Účastník Jana	16	Střední škola s maturitou	Ne/Ne	Ano	Pozitivní

Tabulka 3: Dívky, oblast vzdělání

Dvě předchozí tabulky se zabývají oblastí vzdělání. Vybrány do ní byli stěžejní body ze strukturovaných dotazníků, které se týkají této oblasti. Konkrétně zahrnují zamýšlený stupeň vzdělání, informaci, zda bylo dítě vyšetřeno v pedagogicko-psychologické poradně, zda považuje školu za dobrou přípravu pro své budoucí povolání a také pohled dětí na právě probíhající distanční výuku.

	Věk	Zamýšlené povolání	Představa o profesním poradenství	Realistická představa o výši platu	Je dětský domov ztěžující faktor?
Účastník Jáchym	16	Kadeřník	Ano	Ano	Ne
Účastník Jakub	16	Elektrikář	Ano	Ano	Neví
Účastník Miloš	17	Automechanik	Ano	Ano	Ne
Účastník Adam	16	Čišík	Ano	Ano	Ne
Účastník Denis	17	Skladník	Ano	Ano	Ano
Účastník Jan	16	Hasič	Ano	Ano	Ne
Účastník David	19	Zedník	Ano	Ano	Ne
Účastník Eduard	17	Zedník	Ano	Ano	Ne
Účastník Patrik	17	Skladník	Ano	Ano	Ne

Tabulka 4: Chlapci, oblast profese

	Věk	Zamýšlené povolání	Představa o profesním poradenství	Realistická představa o výši platu	Je dětský domov ztěžující faktor?
Účastník Adéla	18	Číšník	Ano	Ano	Ne
Účastník Martina	17	Chovatel	Ano	Ano	Ne
Účastník Milena	17	Kuchař	Částečně	Ano	Ano
Účastník Tereza	18	Masér	Ano	Ano	Ne
Účastník Barbora	16	Účetní	Ano	Ne	Ne
Účastník Laura	16	Zdravotní sestra	Ano	Ano	Ne
Účastník Anežka	17	Zdravotní sestra	Ano	Ano	Ne
Účastník Jana	16	Zdravotní sestra	Ano	Ano	Ne

Tabulka 5: Dívky, oblast profese

Dvě předchozí tabulky se zabývají profesní oblastí. Byli do ní vybrány stěžejní body ze strukturovaných dotazníků, které se týkají této oblasti. Konkrétně zahrnují zamýšlené budoucí povolání, informaci, zda žáci mají povědomí o tom, na koho se mohou obrátit v oblasti profesního poradenství, zda mají realistickou představu o průměrném platu ve své zamýšlené profesi a v poslední řadě jejich pohled na umístění do dětského domova, zda je tato situace pro ně ztěžujícím faktorem pro budoucí život.

4.5 Závěr výzkumného šetření

Výzkumné šetření poskytlo odpovědi na předem určené výzkumné otázky.

Z výzkumu vyplynulo, že u většiny žáků se jejich představa o ideálním zaměstnáním shoduje se zaměstnáním, které budou jednou vykonávat. Pouze tři žáci z celkových sedmnácti uvedli zaměstnání jiné.

Výzkum prokázal, že nejčastějším zamýšleným vzděláním mezi žáky je středoškolské vzdělání s maturitou a na druhém místě středoškolské vzdělání s výučním listem. Základní vzdělání zmínil pouze jeden žák. Nikdo nezvolil vyšší odborné, či vysokoškolské vzdělání.

Indikace podpůrných opatření je u těchto žáků velmi malá. Jen jeden žák z výzkumu měl stanoveny podpůrná opatření.

Nejvíce problematické je dle výzkumu pro tyto žáky nalezení motivace se učit. Tuto možnost zmiňuje osm jedinců z celkových sedmnácti. Mezi další náročné faktory bylo zařazeno čtyřmi žáky samotné zapamatování látky. Méně častými byli zvoleny soustředění se na výklad učitele a vycházení s třídním kolektivem.

Ve většině případů žáci nevnímají své umístění v dětském domově jako rizikový faktor pro jejich vzdělání a profesní kariéru. Dle čtrnácti z celkových sedmnácti tato skutečnost v úspěšnosti nehraje roli. Pouze dva žáci odpověděli kladně, jeden žák si nebyl odpovědí jistý.

Tyto výsledky mohou posloužit jako obraz pocitů samotných dětí žijících v dětských domovech. Z původně oslovených deseti dětských domovů se do výzkumu z důvodu vážných problémů spojených s celosvětovou krizí koronaviru zapojily tři. Do výzkumu byly rovněž zapojeny všechny děti, které vyhovovaly výběrovým kritériím, měly o výzkum zájem a jejich aktuální zdravotní stav zapojení umožnil.

I přes to, že výsledky výzkumu nelze generalizovat z důvodu rozdílných přístupů v jednotlivých dětských domovech k dětem a jejich profesní přípravě, poskytují zajímavý vhled do této problematiky. V budoucnu by bylo jistě zajímavé provést podobný výzkum s větším množstvím zapojených účastníků šetření i dětských domovů samotných.

4.6 Rozhovor s dětmi z dětských domovů

Účastník Adéla

První účastník výzkumného šetření je osmnáctiletá dívka studující třetí ročník střední školy, obor kuchař/číšník která nikdy nebyla vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně. V dětském domově je umístěna již osm let. Z rozhovoru s ní vyplynulo, že školu navštěvuje ráda, a to především z důvodu dobrého studentského kolektivu. Skutečnost, kterou uvedla jako pro ni ve škole nejtěžší je se soustředit na výuku, která ji moc nebaví. S ohledem na obor, který dívka studuje, nemá ambici navázat vysokoškolským studiem. Dostačujícím ukončením vzdělávacího procesu pro ni bude dosažení maturity.

Po ukončení studia by se ráda věnovala povolání, které vystudovala. Motivací pro tento profesní krok pro ni byla především brigáda, která vykonala během studia. Díky informacím, které získala během výuky, a i při následné brigádě v oboru dívka získala reálnou představu o průměrném platu, kterého by jako číšnice mohla dosáhnout. Uvedla plat patnáct tisíc korun. Ačkoli dívka zmínila, že ji studium nebaví a je pro ni obtížné se soustředit na výklad, ocenila množství praxe, které do dosavadního okamžiku studia absolvovala, kdy dle jejího názoru bude dostatek praxe klíčový pro její následné profesní uplatnění.

Co se týče výběru budoucího povolání, dívku nejvíce ovlivnil vlastní zájem o danou profesi a vychovatelky v domově, které ji pomohly obor vybrat. Ačkoli dívka vyrůstá v dětském domově, je v profesním životě ambiciózní. Jejím cílem je zůstat v oboru, profesně růst, zlepšovat se a tuto svou snahu vyústit až v otevření vlastní restaurace.

S ohledem na to, že je dívka již ve třetím ročníku střední školy, a bude si tedy v horizontu jednoho roku hledat zaměstnání, má povědomí o konstrukci životopisu a průvodního dopisu pro zaměstnavatele. Ví, na koho se může obrátit s prosbou o pomoc. Současně se dívka již připravuje na hledání zaměstnání, kdy už v současné době zjišťuje, jaké jsou na trhu pracovní nabídky pro osobu s jejím vzděláním, a to pomocí internetu.

Dívka nevnímá svůj pobyt v dětském domově jako stigma. Zastává názor, že na původu nezáleží, důležitá je dle ní vůle se zlepšovat. Bohužel, dle jejího názoru, to u dětí z těchto institucí není moc běžné.

Závěrem se dívka vyjádřila k současné situaci, kdy probíhá distanční výuka. Dívka vnímá tento typ výuky negativně, preferuje prezenční výuku, kdy je v přímém kontaktu se spolužáky a studium se jí zdá efektivnější.

Tento pohled je zcela pochopitelný vzhledem k oboru, který dívka studuje. Pro řádnou přípravu na toto povolání jsou nezbytné praxe v oboru, které momentálně nemohou plně probíhat z důvodu omezení všech restauračních zařízení. Čas ukáže, do jaké míry budou touto negativní situací studenti třetích a čtvrtých ročníků ovlivněni ve výkonu svého budoucího povolání.

Účastník Jáchym

Druhým účastníkem výzkumného šetření je šestnáctiletý chlapec. V dětském domově pobývá čtyři roky. Tento žák byl vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně, podpůrné opatření mu nebylo stanoveno. Aktuálně studuje první ročník střední školy, konkrétně obor kadeřník. Školu navštěvuje rád, neboť ho studium baví a ve třídním kolektivu se cítí velmi dobře. I přes uvedená pozitiva má občas problémy se zapamatováním látky, což vyústuje ve špatné hodnocení ze strany učitelů. Žák by chtěl vzdělání ukončit získáním výučního listu ve svém oboru.

Po ukončení střední školy chlapec projevil zájem o výkon vystudované profese. Jeho představa o průměrném platu v této profesi je realistická. Chlapec, stejně jako dívka z prvního rozhovoru, oceňuje praktickou přípravu, kterou mu škola poskytuje a nezpochybňuje její důležitost pro přípravu na budoucí povolání.

Za nejdůležitější a zároveň jediný faktor, který tohoto žáka ovlivňuje při výběru povolání považuje osobní zájem o obor. Jeho vysněné povolání se neliší od studovaného oboru, zastává názor, že jiné povolání by pro něj nebylo zábavné. Ví, na koho se může obrátit s prosbou o radu ohledně výběru zaměstnání.

Tento žák má velmi dobrý vztah s vedením domova, zvláště s panem ředitelem. Právě s ním řešil otázku budoucího povolání a dal na jeho radu. Vzhledem k tomu, že aktuálně studuje první ročník střední školy, je pochopitelné, že zatím nemá představu, jak napsat průvodní dopis a svůj životopis pro zaměstnavatele. I přes to má ale představu o hledání dostupných pracovních nabídek, kdy jako zdroj zmínil internet.

Chlapec, stejně jako dívka v prvním rozhovoru, nevnímá své umístění v dětském domově jako negativum pro profesní rozvoj. Nejdůležitější je dle něj přístup jednotlivců, kdy mají děti vždy možnost získat rady a pomoc od vychovatelů v domově.

Z rozhovoru vyplynulo, že distanční výuku vnímá jako méně náročnou než výuku prezenční. Není pro něj však zábavná.

Účastník Jakub

Následujícím účastníkem šetření je šestnáctiletý chlapec. V dětském domově je již šest let. Je studentem prvního ročníku střední školy, oboru elektrikář. Tento chlapec byl vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně s tím, že mu nebylo stanoveno žádné podpůrné opatření. Při rozhovoru sdělil, že školu navštěvuje rád, ale nebyl schopen specifikovat z jakých důvodů.

Jako pro něj nejtěžší faktor při studiu chlapec uvedl nalezení motivace se učit. I přes to by rád ukončil své vzdělání úspěšným složením maturitní zkoušky a následně by se rád věnoval vystudovanému oboru. Chlapec nemá zkrácenou představu o tom, jaký by mohl být jeho přibližný plat při výkonu jeho povolání.

Žák si je vědom důležitosti studia pro praktickou přípravu na povolání, ale s ohledem na současnou situaci pandemie si současně uvědomuje výraznou omezenost této přípravy. Při výběru povolání je pro chlapce stěžejní to, zda ho dané povolání baví. Uvědomuje si, že je tento faktor velmi důležitý pro spokojený život. I toto mohl být důvod pro to, že chlapec uvedl jako své vysněné povolání již výše zmíněného elektrikáře.

Ví, na koho se obrátit s prosbou o pomoc v otázce výběru vhodného zaměstnání. V minulosti tuto možnost již využil u ředitele domova. Jak sám uvedl, ředitele domova považuje za autoritu, na kterou se může obrátit jak v otázkách týkajících se jeho profesní budoucnosti, tak i otázkách jiných.

I přes to, že studuje teprve první ročník střední školy ví, jak vytvořit motivační dopis a životopis pro zaměstnavatele, a tento úkol mu nedělá žádný problém. Rovněž má reálnou představu kde hledat vhodné pracovní nabídky.

Z důvodu nestýkání se s dětmi žijícími v běžných rodinách nebyl chlapec schopen odpovědět na otázku, zda mají děti z dětských domovů těžší úspěch v profesním životě.

Tento žák vnímá distanční výuku negativně. Dle jeho slov je velmi náročná, časově nezvladatelná a učitelé mají velice náročné požadavky.

Účastník Miloš

Čtvrtým účastníkem je sedmnáctiletý chlapec, studující druhý ročník střední školy, konkrétně obor automechanik. V dětském domově žije pět let. Tento žák byl vyšetřen v pedagogiko-psychologické poradně a bylo mu stanoveno podpůrné opatření třetího stupně. Na jeho základě je vzdělávám pomocí individuálního vzdělávacího plánu. Podpora tohoto žáka dle jeho slov spočívá ve vstřícném přístupu ze strany učitelů a kratších testech v písemné podobě.

Tento chlapec chodí rád do školy, jeho motivací je úspěšné získání výučního listu ve svém oboru. Zároveň mu ale ve škole činní problémy koexistovat se spolužáky, kdy tento problém vychází z toho, že byl v minulosti obětí šikany. Momentálně nemá v kolektivu žádné přátele.

Tento žák nemá ambice získat maturitní vzdělání, jeho cílem je získání výučního listu. Následně by se rád věnoval vystudovanému oboru. I tento žák má realistickou představu o průměrném platu v oboru. Profesní přípravu v rámci studované střední školy žák považuje za dostačující pro výkon jeho budoucího zaměstnání.

Při výběru střední školy žák nevěděl, jakým směrem se chce ve svém profesním životě vydat. Jako nejdůležitější faktor pro výběr budoucího povolání uvádí zaměstnance dětského domova, kdy se obrátil na vedení, ale i vychovatele. Ačkoli žák studuje technický obor, nikoli například sportovní gymnázium a není sportovně aktivní, je jeho vysněným povoláním být profesionálním sportovcem a soutěžit na Olympijských hrách.

Žák při rozhovoru sdělil, že ví, na koho se obrátit v otázce profesního poradenství. V minulosti tuto možnost využil, kdy se obrátil jak na ředitele instituce, tak i na vychovatele. Zároveň žák vyučil možnost se obrátit s dotazem na chlapce, který v minulosti pobýval ve stejném domově, a který se vyučil automechanikem.

Ačkoli chlapec navštěvuje druhý ročník střední školy a je tedy za polovinou svého studia, neví, jak napsat průvodní dopis a životopis pro zaměstnavatele. Pracovní nabídky by hledal na internetu.

Ani tento žák nevnímá své umístění v dětském domově jako negativum pro budoucí profesní kariéru. Distanční výuku považuje za srovnatelnou s výukou klasickou.

Účastník Adam

Pátým dítětem je šestnáctiletý chlapec, který studuje první ročník střední školy, obor kuchař/číšník. V domově žije devět let. Tento chlapec nebyl podroben vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, a nebylo tedy stanoveno v rámci vzdělávání podpůrné opatření.

Chlapec uvedl, že školu navštěvuje rád, protože mu usnadňuje učení, vzhledem k tomu, že samostudium považuje za obtížné. Obdobně jako předchozí účastníci výzkumného šetření, chlapec uvedl, že jen těžko hledá motivaci k učení.

Profesním cílem chlapce je vykonávat povolání, na které se na střední škole připravuje, tedy povolání číšníka, s tím, že má zájem o práci v zahraničí. Průměrný plat ve své profesi určit nedokázal, ale nikoli z důvodu, že by neměl představu o výši jeho možného platu, ale vzhledem k tomu, že vnímá rozdíl mezi možným dosaženým platem v České republice a v zahraničí, které je jeho cílem, tak jak bylo již uvedeno výše. Přípravu ve škole na jeho budoucí povolání považuje za dostatečnou, a dle jeho názoru ho dostatečně připraví na jeho budoucí zaměstnání.

Tento chlapec se od ostatních dětí dále liší tím, že mezi faktory toho, co ho ovlivňuje při výběru povolání, uvedl jeho vlastní schopnosti a dovednosti, které při výběru budoucího zaměstnání považuje za klíčové. Další odpovědi, ve kterých se tento chlapec lišil od ostatních, bylo jeho vysněné povolání, kdy na rozdíl od ostatních, kteří většinou uvedli to, na které se připravují na střední škole. Tento chlapec, zjevně ovlivněn svými volnočasovými zájmy, uvedl jako vysněné povolání dráhu youtubera či streamera.

Co se týče toho, zda chlapec ví, na koho se obrátit v otázce profesního poradenství, uvedl, že má o problematice povědomí. Sám již tuto otázku konzultoval jak se ředitelem domova, ve kterém žije, tak i s vychovateli a se svými biologickými rodiči.

V otázkách týkajících se hledání zaměstnání po vystudování chlapec ví, jak koncipovat průvodní dopis, jak sestavit životopis, zároveň má i povědomí o tom, kde hledat pracovní nabídky.

Chlapec nepovažuje skutečnost, že vyrůstá v dětském domově, za okolnost, která ho znevýhodňuje vůči jeho vrstevníkům, kteří vyrůstají v klasických rodinách. Cítí se být materiálně zabezpečen, a podporu, kterou má ze strany domova, nepovažuje za nikterak horší než podporu, kterou mají děti z rodin.

K aktuální situaci, tedy že je omezena školní výuka, chlapec konstatoval, že mu současný způsob výuky absolutně nevyhovuje, je nudná a nezáživná, a je náročná na samostudium, které mu, jak bylo uvedeno výše, nevyhovuje.

Účastník Martina

Dalším účastníkem výzkumného šetření je sedmnáctiletá dívka, jenž studuje závěrečný ročník střední školy, učební obor chovatelství. V dětském domově je umístěna jedenáct let. Tato dívka nebyla podrobena vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

Bohužel tato dívka neprojevuje zájem o školu, považuje je ji nudnou a zbytečnou. Dívka školu navštěvuje pouze z povinnosti. Jako nejtěžší věc pro ni ve škole dívka označila zapamatovat si vše, co je po ni požadováno. Přesto, že dívka o školu zájem neprojevuje, je jejím cílem se vyučit a získat výuční list, nic jiného od školy neočekává. Po ukončení středoškolského vzdělání chce zůstat v oboru a stát ošetrovatelkou koní, které má ráda, a práce s nimi jí baví. Dívka má značně zkreslené představy o tom, jakého výdělku osoba s jejím vzděláním může na pozici, kterou chce zastávat, může dosáhnout. Uvedla částku přibližně 5 000 Kč.

Dle dívčina pohledu ji škola pravděpodobně dostatečně připraví na výkon její budoucí profese, zároveň ale zastávána názor, že by se bez školy obešla.

Při výběru budoucího povolání dívku nejvíce ovlivnilo vedení domova, kde žije. Jako své vysněné povolání uvedla dívka povolání doktorky. Z její odpovědi je ale patrné, že se dívce spíše zamlouvá představa být doktorkou než samotná práce doktorky, když dívka uvedla, že se doktorkou nestane z toho důvodu, že se jí nechce učit, a zároveň z toho důvodu, že by musela hodně pracovat.

V otázkách profesního poradenství dívka ví, na koho se obrátit, obdobně jako ostatní děti uvedla vedení domova a vychovatele, se kterými tuto otázku řešila. Z odpovědi dotázaných je pak evidentní, že jsou u nich vedení domova a vychovatelé cílem naprosté důvěry.

Ačkoliv je dívka v závěrečném ročníku jejího učebního oboru, neví, jak sestavit životopis ani průvodní dopis, zároveň si je ale vědoma, že jsou tyto informace dohledatelné. Stejně tak má představu, kde by následně hledala pracovní nabídky.

Tato dívka také nepovažuje skutečnost, že nevyrůstá v klasické rodině ale v dětském domově, za handicap. Je si vědoma toho, že kdyby ve škole tvrdě pracovala, mohla by se stát i již zmíněnou doktorkou, která je jejím vysněným povoláním.

Současná podoba výuky dívce vyhovuje, distanční výuka ji baví, především oceňuje, že nemusí fyzicky školu navštěvovat.

Účastník Denis

Následujícím účastníkem je sedmnáctiletý chlapec, jenž studuje závěrečný ročník střední školy, učební obor operátor skladování. V domově žije osm let. Tento chlapec byl v minulosti vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně, ale nebylo mu stanoveno v rámci vzdělávání žádné podpůrné opatření.

Bohužel tento chlapec, stejně jako dívka z předchozího rozhovoru, nechodí do školy rád, škola ho nebaví. Dělá mu problém si zapamatovat učivo, a to především z toho důvodu, že se mu vůbec nechce učit. Ve škole je jeho cílem dosáhnout výučního listu a následně by chtěl pracovat jako skladník. Chlapec má reálnou představu o tom, jaký je průměrný plat osoby na pozici skladníka.

Chlapec není přesvědčen o tom, že ho škola připraví na jeho budoucí povolání a domnívá se, že by profesi mohl vykonávat i bez školní přípravy.

Při výběru povolání ho rovněž nejvíce ovlivnilo vedení domova, myslí si, že všem dobře poradili, a zastává názor, že dobře poradili i jemu v otázce výběru povolání. Za své vysněné povolání považuje povolání skladníka, s tím, že neví, jaké povolání by bylo lepší.

Chlapec uvedl, že ví, na koho se obrátit v otázkách profesního poradenství, jako autoritu v této otázce považuje vedení domova a vychovatele, se kterými tuto otázku již v minulosti řešil.

Tento chlapec se domnívá, že ví, jak napsat průvodní dopis. Rovněž má představu o tom, jak by měl vypadat jeho životopis. Případné pracovní nabídky by pak, stejně jako většina ostatních účastníků, hledal na internetu.

Chlapec si poměrně racionálně uvědomuje, že má horší výchozí pozici při přechodu do zaměstnání než děti z klasických fungujících rodin, jelikož děti z dětských domovů nemají takové zázemí, jako ostatní děti.

Co se týče distanční výuky, tu chlapec hodnotí kladně, a to především z toho důvodu, že ji považuje za méně náročnou, a že se mu zlepšil prospěch.

Účastník Milena

Osmou účastnicí výzkumného šetření je sedmnáctiletá dívka, která v domově žije čtyři roky a studuje druhý ročník střední školy, obor kuchař/číšník. Tato dívka byla vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně, podpůrné opatření ji nebylo stanoveno.

Z rozhovoru vyplynulo, že žákyně nerada navštěvuje školu, kdy převažující důvod je ten, že ji výuka nebaví. Ve škole ji dělá největší obtíže zapamatování si veškerého požadovaného učiva, probíranou látku navíc nepovažuje za důležitou. Přestože dívka studuje na střední škole, překvapivě při rozhovoru sdělila, že je pro ni dostačující základní vzdělání, kdy z její odpovědi vyplynulo, že nemá zájem o úspěšné dokončení středoškolského studia. Ačkoli tedy dívčiným cílem není úspěšné dokončení studovaného oboru, ráda by se mu v budoucnu věnovala a vykonávala povolání kuchařky. Její představa o platu v této profesi je realistická.

Dívka není plně přesvědčena o důležitosti studia pro výkon této profese. Ohledně faktorů, které dívka jmenovala mezi ty, které ji ovlivnily při výběru budoucího povolání, uvedla obdobně, jako předchozí účastníci, především vedení domova, které jí povolání kuchařky doporučili. Dívka je za rozhodnutí stát se kuchařkou ráda, protože se jí toto povolání líbí a považuje ho za ideální.

V otázce profesního poradenství si dívka není jistá, na koho se může obrátit, určité povědomí však o této problematice má. Tuto otázku řešila především s vychovateli a vedením v domově ve kterém žije. Dívka je schopna napsat průvodní dopis a životopis pro zaměstnavatele a zároveň ví, kde hledat pracovní nabídky.

Dívka vnímá, že při začátcích svého profesního života bude vůči dětem, které vyrůstají v klasických rodinách znevýhodněna, kdy toto znevýhodnění vidí především v absenci podpory rodiny. Distanční výuka se jí zdá srovnatelně náročná s výukou prezenční. Uvedla, že studium je pro ni náročné.

Účastník Tereza

Devátým účastníkem výzkumu je osmnáctiletá dívka. Tato žákyně žije v domově čtrnáct let a studuje na střední škole ve třetím ročníku, věnuje se oboru sportovní a rekondiční masér. Nikdy nebyla vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně. Z rozhovoru vyplynulo, že školu navštěvuje ráda. Věří, že se jedná o skvělou přípravu do života a na následující zaměstnání.

Jako nejtěžší faktor studia uvedla získání a udržení motivace k učení, často jí činí problémy. Dívka by ráda dosáhla středoškolského vzdělání s výučním listem. V budoucnu by se ráda věnovala studovanému oboru, její představa o průměrném platu odpovídá skutečnosti a je si vědoma důležitosti kvality své práce pro získání většího finančního ohodnocení.

Dívka nepochybuje o důležitosti vzdělání pro přípravu na budoucí povolání masérky. Nejdůležitějším faktorem pro výběr povolání pro ni jsou její zájmy a schopnosti, je si vědoma, že je důležité, aby člověka jeho práce bavila, zvláště v případě, kdy ji chce vykonávat celý život. Povolání masérky je zároveň její vysněné povolání.

Žákyně ví, na koho se může obrátit s prosbou o pomoc v oblasti profesního poradenství. V minulosti tuto možnost využila u vedení dětského domova, ve kterém žije. Zároveň má dobrou představu o tvorbě průvodního dopisu, životopisu, i hledání pracovních nabídek ve svém oboru. Žádnou z těchto aktivit nepovažuje za náročnou.

Dívka si je vědoma toho, že společnost má jisté předsudky vůči dětem z dětských domovů, ale zároveň ví, že pokud bude chtít a bude tvrdě pracovat, dokáže v profesním životě uspět stejně jako děti z klasických rodin. Aktuální distanční výuka je pro tuto dívku náročnější než klasický model vzdělávání. Je pro ni těžké udržet pozornost a nevyhovuje jí práce s počítačem.

Účastník Barbora

Desátá účastnice šetření je šestnáctiletá dívka, která se od ostatních dětí liší tím, že ještě studuje základní školu a na nástup na střední školu se teprve připravuje. V domově pobývá pět let. Tato dívka nebyla vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně. V rozhovoru uvedla, že do školy chodí ráda, neboť ji studium baví a zároveň se těší na školu následující, kterou začne navštěvovat v září tohoto roku.

V budoucnu by ráda úspěšně dokončila střední školu s maturitou. Svým budoucím povoláním si není úplně jistá, ale chce vykonávat zaměstnání odpovídající jejímu vzdělání. V současné době předpokládá, že se stane účetní, ale dává i prostor tomu, že bude vykonávat úplně jiné zaměstnání. Dívka nemá představu o průměrném platu v této profesi.

Tato mladá dívka věří, že ji škola dostatečně připraví na výkon jejího budoucího povolání, v opačném případě by studium považovala za zbytečné. Při výběru povolání jsou pro ni nejdůležitější vlastní schopnosti a zájmy. Představu o svém vysněném povolání nemá.

V otázce problematiky profesního poradenství dívka ví, na koho se může obrátit. Sama se již o této věci informovala u vychovatelů v domově, ale do současné chvíle nedospěli k jasnému závěru. Dívka nemá ponětí o tom, jak se píše motivační dopis, ani jak sestavit životopis, který by zaslala zaměstnavateli. Pracovní nabídky by dívka hledala na internetu.

Dívka nepovažuje skutečnost, že vyrůstá v dětském domově za přítěž, a myslí si, že má stejnou startovací pozici, jako děti z normálních rodin.

Dívčin pohled na současnou podobu výuky je takový, že ji distanční výuka nevyhovuje, nedokáže ji dostatečně zaujmout a preferuje standartní prezenční výuku.

Účastník Laura

Dalším účastníkem šetření je šestnáctiletá dívka, která nikdy nebyla vyšetřena v psychologicko-pedagogické poradně. V domově žije sedm let. Aktuálně navštěvuje první ročník střední školy, věnuje se oboru zdravotní sestra. Dívka školu navštěvuje s radostí, uvedla, že by chtěla něčeho v životě dosáhnout a také ji těší příjemný kolektiv.

Za nejtěžší část studia považuje nalezení motivace se učit, často je to pro ni náročné. V budoucnu by ráda získala maturitu a věnovala se zaměstnání, na které se nyní studiem připravuje. Její volbou je záslužné povolání zdravotní sestry. Její představa o finančním ohodnocení je zcela realistická.

Myslí si, že škola je pro přípravu velmi důležitá, zároveň si ale uvědomuje, že v praxi může dojít k situacím, které ji ve škole nenaučí řešit a větší schopnosti získá až díky zaměstnání v nemocnici. Její vysněné povolání se neliší od její budoucí představy, nicméně uvedla, že by pro ni bylo zajímavé i povolání zpěvačky. Jako nejdůležitější faktor

v rozhodování ohledně problematiky budoucího povolání považuje zaměstnance zařízení, ve kterém žije.

Dívka si je jistá tím, na koho se může obrátit s prosbou o pomoc v rozhodování v otázce profesního života. Tuto možnost využila především u vychovatelů v domově. Uvedla, že zaměstnanci děti velmi dobře znají, a tak jim dokáží velmi dobře poradit. Tato žákyně nemá představu o tom, jak sestavit životopis a motivační dopis pro zaměstnavatele, v oblasti hledání nabídek zaměstnání si také není jistá.

Stejně jako většina ostatních dětí dívka nevnímá své umístění v dětském domově jako negativní faktor pro svůj profesní rozvoj. Je přesvědčena o tom, že má stejné možnosti, jako běžně žijící děti.

Aktuální distanční výuka je pro dívku velmi náročná, je pro ni těžké pochopit novou látku v anglickém a německém jazyce. Standartní model výuky dívce vyhovuje mnohem více.

Účastník Jan

Následujícím účastníkem výzkumu je šestnáctiletý chlapec, studující první ročník střední školy, oboru požární ochrana. V domově je umístěn čtyři roky. Tento mladík nebyl nikdy vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně, a tedy mu nebylo stanoveno podpůrné opatření.

Do školy chodí rád, a to z důvodu trávení času se svými přáteli. Obtížně hledá motivaci k učení, což mu studium značně ztěžuje. V budoucnosti by školu rád úspěšně dokončil, získal maturitu a věnoval se povolání hasiče. Jeho představa o finančním hodnocení je realistická, ale až po několika letech praxe.

Žák značně pochybuje o důležitosti školy pro přípravu na výkon zamýšlené profese. Nejdůležitější pro něj při výběru oboru byli zaměstnanci domova, ocenil jejich přínosné rady. Povolání hasiče je rovněž jeho vysněným povoláním. Považuje ho za ideální, dobře zaplacené a důležité, neboť je založeno na pomoci druhým.

Tento chlapec má poměrně dobrou představu o tom, na koho by se mohl obrátit v případě nejasností s výběrem budoucího povolání. V minulosti se obrátil na vychovatele v domově a také samotného pana ředitele.

Bohužel tento žák nemá žádnou představu o sepsání průvodního dopisu a životopisu. Uvedl, že neví, co je tím myšleno, nikdy o tom neslyšel. V otázce hledání nabídek pracovních pozic si také nebyl jistý, nakonec však zmínil internet, který je v této oblasti dobře uplatnitelný.

I tento mladý muž je přesvědčen o tom, že ho dětský domov neovlivňuje v úspěšnosti pracovního života. Zastává názor, že každý se musí připravit do života, a není podstatné, odkud pochází.

Distanční výuku chápe jako většina účastníků šetření negativně. Není pro něj dostatečně zábavná a často ho nudí.

Účastník David

Dalším účastníkem šetření je čerstvě devatenáctiletý chlapec, studující čtvrtý ročník střední školy, obor zednické práce. V domově žije šest let. Tento chlapec nebyl nikdy nebyl podroben vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

Z jeho odpovědí vyplynulo, že do školy chodí rád, nikoliv však kvůli výuce samotné ale kvůli spolužákům a kamarádům. Nejtěžší částí studia, je pro chlapce zapamatování si veškerého požadovaného učiva. Jeho cílem je školu úspěšně dokončit a dosáhnout maturitního vzdělání.

Chlapec má jasnou představu o své profesní budoucnosti. Po dostudování školy by se chtěl svému oboru věnovat. Rád by vykonával povolání zedníka a malíře, kdy je jeho očekávaný výdělek 35 000 Kč.

Tento mladý muž předpokládá, že ho škola dostatečně připraví na výkon jeho budoucí profese, především oceňuje, že má dostatek praxe, což je v oboru klíčové. Při výběru povolání ho nejvíce ovlivňuje to, co ho baví. Nechtěl by se věnovat povolání, které ho nebaví. Jako své vysněné povolání označil studovaný obor, tedy zedník, a to z důvodu nadstandardního možného platu.

V otázce profesního poradenství chlapec ví, na koho se může obrátit, tuto věc již řešil s vychovateli v domově. Domnívá se, že nemá nikoho jiného, kdo by mu v této otázce dokázal pomoc. Chlapec neví, jakým způsobem napsat průvodní dopis ani jak sepsat svůj životopis. Pracovní nabídky by hledal na internetu, ale není si jistý, protože to ještě nikdy nezkoušel.

Chlapec si nemyslí, že je oproti jiným dětem znevýhodněn tím, že vyrůstá v dětském domově. Domnívá se, že předpokladem proto, aby dítě uspělo v profesním životě, je dostatečná vůle uspět. Distanční výuku chlapec hodnotí negativně, protože ho nebaví. Nemyslí si, že je náročná, ale raději navštěvoval školu s kamarády, než se učil pomocí počítače

Účastník Anežka

Čtrnáctý rozhovor byl veden se sedmnáctiletou dívkou, která v domově pobývá osm let. Studuje třetí ročník střední zdravotní školy, obor zdravotní sestra. Dívka nebyla nikdy vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně.

Při rozhovoru dívka uvedla, že školu navštěvuje ráda, protože se chce vzdělávat a považuje to za důležité. Mezi nejtěžší faktory studia uvedla fungování v kolektivu, kdy jí dělá problémy bavit se spolužáky, se kterými se jí nepodařilo navázat přátelské vztahy.

Dívčíným cílem je úspěšné složení maturitní zkoušky a následné setrvání v oboru. Ráda by se stala zdravotní sestrou, neboť se jí toto povolání velice líbí. Dívčina představa o platu zdravotní sestry odráží realitu. Uvedla, že dle jejího názoru je průměrný plat zdravotní sestry v průměru 30 000 Kč.

Pohled dívky na školní přípravu pro výkon budoucí profese je takový, že ji škola dostatečně připraví na povolání zdravotní sestry. Jako hlavní důvod svého tvrzení dívka uvedla časté praxe, které probíhají i v současné době pandemie.

Nejvíce dívku při výběru jejího povolání ovlivňuje to, co jí baví a o co se zajímá. Jako své vysněné povolání souhlasně uvedla dráhu zdravotní sestry, kdy tuto představu má již od dětských let.

Dívka ví, na koho se může obrátit v problematice profesního poradenství. Sama již tuto záležitost řešila s ředitelem domova a s některými vychovateli. Věděla by, jak napsat průvodní dopis zaměstnavateli, již to trénovala ve škole. Pracovní nabídky by pak, stejně jako většina předchozích dotázaných, hledala na internetu.

Dle dívčina názoru není znevýhodněna oproti dětem z klasických rodin. Zastává ale pohled, že děti z dětských domovů nemají vůli se prosadit v životě. Kdyby však chtěli, měli by pro to dobrou výchozí pozici, kterou jim zajišťuje dětský domov. Distanční výuku

nehodnotí kladně, považuje ji za nudnou, je pro ni těžké se soustředit a dlouho pracovat na počítači. Chybí jí možnost chodit do školy.

Účastník Eduard

Patnáctým účastníkem výzkumu je sedmnáctiletý chlapec, který studuje druhý ročník střední školy, obor zednické práce a v domově žije devět let. Chlapec nebyl nikdy vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně

Tento chlapec chodí do školy rád, především díky přátel, a oceňuje kvalitní učitele, kteří mu poskytují vzdělání. Nejtěžší je pro něho donucení se učit, v této oblasti musí vždy vynaložit značné úsilí.

Vzhledem k oboru, který chlapec studuje, je pro něj cílem získání výučního listu, nikoli maturity. Chce se stát zedníkem, protože díky tomuto povolání může získat nadprůměrné platové ohodnocení. I tento chlapec je jedním z těch, kteří chtějí odejít za prací do zahraničí.

Dle chlapcova názoru mu škola poskytuje dostatečnou přípravu na povolání, a to především díky častým praxím, které absolvuje.

Při výběru jeho budoucího povolání ho nejvíce ovlivnil ředitel dětského domova, ve kterém žije. Ten mu při výběru profesní dráhy poskytl cenné rady, jelikož chlapec sám nevěděl, co chce v budoucnosti dělat. Jeho vysněným povoláním je v současné době zedník, tedy nijak se neliší od povolání zamýšleného.

V otázce profesního poradenství chlapec tuší, na koho se obrátit. Jako autoritu v této otázce, podobně jako ostatní, považuje ředitele dětského domova. Chlapec nemá povědomí o tom, jak napsat průvodní dopis ani životopis. Pracovní nabídky by hledal na internetu, v případě práce v zahraničí by využil pracovní agenturu, která by mu takovou práci zprostředkovala.

Chlapec si nemyslí, že ani on, ani ostatní děti, které vyrůstají v dětských domovech, to mají, co se profesního života, těžší než ostatní děti. Myslí si, že všichni mohou v životě uspět. On-line výuku chlapec neoceňuje, má méně praxe a škola ho tak baví mnohem méně.

Účastník Jana

Další osobou, se kterou byl veden rozhovor, je šestnáctiletá dívka. Stejně jako její sestra studuje střední zdravotní školu, obor zdravotní sestra a v domově žije už také osm let. Do ústavní výchovy byly umístěny současně. Ani tato dívka nebyla nikdy vyšetřena v pedagogicko-psychologické poradně.

Žákyně chodí do školy ráda, baví ji se učit. Na škole oceňuje především kvalitní učitele a dobrý kolektiv ve třídě. Naopak nejtěžší je pro ni soustředění se na výklad, dělá ji problémy udržet dlouhodobě pozornost, a to především v hodinách jednoho konkrétního vyučujícího.

Dívka chce střední školu ukončit složením maturitní zkoušky, a následně, stejně jako její sestra, vykonávat profesi zdravotní sestry. I ona má reálnou představu o výdělku zdravotní sestry. Obdobně jako její sestra i tato dívka oceňuje četnost praxí, které ve škole absolvuje, stejně tak možnost pracovat v nemocnici v době pandemie, a předpokládá, že tato zkušenost ji dobře připraví na její profesní život.

Při výběru povolání u dívky rozhodovalo to, zda ji práce bude bavit. Chce vykonávat práci, která ji bude naplňovat a kterou nebude dělat pouze s cílem vydělat peníze. Jejím vysněným povoláním je zdravotní sestra, jedná se o profesi, kterou měla dokonce vykonávat její biologická matka.

Dívka by věděla, s kým může konzultovat výběr školy a následného povolání. Nejvíce tuto otázku řešila s jednou konkrétní vychovatelkou v domově, jejíž dcera studuje stejný obor. Průvodní dopis a životopis by dívka dokázala napsat, ale neví, jestli zcela perfektně, musela by si dohledat podrobnosti. Při hledání zaměstnání by přímo oslovila nemocnice.

Dívka nezastává názor, že je svým umístěním v dětském domově znevýhodněna. Myslí si, že nikdo na původ člověka nehledí, podstatné je, zda je šikovný. Distanční výuku hodnotí pozitivně, je ráda, že se učí z domova. Zároveň ji ale škola chybí a nevyhovuje jí, že se musí učit přes počítač po tak dlouhou dobu.

Účastník Patrik

Posledním účastníkem výzkumu je sedmnáctiletý chlapec, jenž studuje závěrečný ročník střední školy, učební obor operátor skladování. V dětském domově žije pět let. Chlapec nikdy nebyl vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně.

Chlapec nechodí do školy rád, dle něho je nudná a zbytečná. Největší problém mu ve škole činí poslouchat učitele, protože ho výklad vůbec nebaví.

Jako svůj cíl ve škole si chlapec vytyčil se vyučit a následně pracovat jako skladník. V otázce průměrného platu skladníka chlapec odkazuje na svého bratra, který pracuje jako skladník ve Spolkové republice Německo a má mít údajně plat přibližně 100 000 Kč.

Chlapec se nedomnívá, že ho škola dostatečně připraví na profesi skladníka. Dle jeho slov výuka, kterou absolvuje, není přímo zaměřena na práci ve skladu, a je mu tak dle jeho názoru k ničemu. Kdyby žil chlapec v ideálním světě a mohl si vybrat povolání dle jeho snů, nepracoval by vůbec. Uvědomuje si však, že pracovat musí, a tak bude rád vykonávat pozici skladníka.

Při výběru povolání ho nejvíce ovlivnili vychovatelky v domově a jeho vlastní dovednosti. Chlapec ale neví, jak napsat průvodní dopis ani životopis. Pracovní místo by po ukončení střední školy hledal skrz pracovní agentury, a to především z toho důvodu, že nechce pracovat v České republice, ale v zahraničí.

Dle chlapcova názoru dítě z dětského domova nemá žádným způsobem ztížen úspěch v profesním životě. Myslí si, že původ dítěte nehraje roli, a tedy nezáleží na tom, odkud pochází. Distanční výuku hodnotí velice negativně, vůbec by se jí nechtěl účastnit, nebaví ho, nevidí v ní žádnou hodnotu.

Závěr

Diplomová práce s názvem „Profesní příprava dětí z dětských domovů“ usiluje o poskytnutí informací nejen o ústavní péči, která, pokud je to možné, bývá nahrazována péčí rodinnou, ale především o dětských domovech a profesní přípravě v nich.

V případě, kdy není vlastní biologická rodina schopna dítěti zajistit vhodné podmínky pro jeho řádný vývoj a zároveň není možné ho umístit do náhradní rodinné péče, soud může rozhodnout o umístění dítěte do ústavní výchovy.

Ústavní péče s sebou nese hned několik rizik. Za největší riziko je považována ústavní deprivace, která se může projevovat různými způsoby. Mezi ty nejčastější patří účelové a afektivní chování, agrese, sebepoškozování, lhaní, krádeže, problémy s hygienou, přehnaná rivalita, účelové chování a další. Tato problematika se u každého dítěte může projevovat jinak, neboť každé dítě je jiné a jedinečné.

Dítě je však ohroženo i dalšími riziky, a to například absencí mužského vzoru, krizí identity, absencí participace, problematikou izolace a nedokonalostí ústavní péče a její provázanosti. I přes všechna zmíněná rizika je však ústavní péče, konkrétněji dětský domov, jediným možným řešením v případě spousty jedinců.

Veřejnost se často domnívá, že tyto děti mají mnohem menší šanci na úspěch ve vlastním životě. Je předpokládáno, že jim není věnována dostatečná podpora, zájem a pomoc v oblasti vzdělání, profesního rozhodování a životního rozvoje.

Tato diplomová práce přináší vhled do výše zmíněné problematiky pomocí zmapování pohledu samotných dětí. Zabývá se jejich pohledem na vzdělání, výběr zaměstnání a na těžkosti, kterými si často procházejí.

Nejdůležitějším faktorem, který definuje jejich zájem o studium a úspěšný pracovní život není samotné místo, ve kterém žijí, tedy v případě této diplomové práce dětský domov, ale přístup, který se jim v rámci této instituce dostává. Jen správnou motivací, zájmem o dítě a aktivním přístupem vedení i ostatních zaměstnanců instituce lze dosáhnout kýžené pozitivní změny, která dokáže ovlivnit celý život jedince.

Výsledky rovněž ukázaly, že děti samotné nevnímají svůj život v dětském domově jako determinující faktor svého života a nenesou si pomyslné stigma, které by jejich život mohlo negativně ovlivnit.

I přes to, že výsledky výzkumu nelze generalizovat, neboť přístup každého dětského domova k dětem může být rozdílný, poskytují zajímavý vhled a informace jak pro zainteresované čtenáře, tak i širokou veřejnost.

Seznam použité literatury

- ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině: [nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině]*. Přeložil Petra VLČKOVÁ. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.
- BENDL, Stanislav. *Neukázněný žák: cesta institucionální pomoci*. Praha: ISV, 2004. Pedagogika (ISV). ISBN 80-86642-36-4.
- BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: Togga, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.
- BUBLEOVÁ, Věduna. *Historický vývoj péče o opuštěné děti. Náhradní rodinná péče*. 2000, roč. 3, č. 1, s. 46 – 51. ISSN 1212-3765
- BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.
- DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.
- GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
- HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HLAĐO, Petr. *Průručka k volbě povolání*. Jihlava: Vysočina Education, 2014. ISBN 978-80-904994-2-3.
- JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.
- JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5447-5.
- KECK, Gregory. *Adopting the Hurt Child: Hope for Families with Special-Needs Kids - A Guide for Parents and Professionals*. 2. La: Navpress Pub Group, 2009. ISBN 978-1600062896.
- KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

- KUSÁ, Olga, Ingrid HANZLÍKOVÁ, Dagmar KRIŠOVÁ a Michal ĎORĎ. *Role partnerského přístupu a skupinové práce v přípravě dětí na odchod z dětského domova*. Praha: Vteřina poté, 2017. ISBN 978-80-906928-0-0.
- LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-x.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-76-1.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR, *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě*. Česká republika, 2009-2010.
- NOVÁK, Ondřej. *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013. ISBN 978-80-87455-15-9.
- RÖHR, Heinz-Peter. *Závislost: jak jí porozumět a jak ji překonat*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0927-0
- SCHOOLER, Jayne E. *The whole life adoption book: Realistic Advice for Building a Healthy Adoptive Family. 2.* La: Navpress Pub Group, 2008. ISBN 978-1600061653.
- STRÁDAL, Jiří. *Člověk a svět práce: příprava na volbu povolání: praktické činnosti pro 6.-9. ročník základních škol*. Třetí, upravené vydání. Praha: Fortuna, 2016. Praktické činnosti. ISBN 978-80-7373-129-8.
- SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.
- VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.
- VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice: (charakteristika jednotlivých dětských domovů)*. Praha: Aula, 1999. ISBN 80-902667-6-2.
- ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Seznam internetových zdrojů

Děti z dětských domovů a VŠ, 2013 [online]. ceskatelevize.cz [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1103377-deti-z-detskych-domovu-a-vs-hodne-prekazek-nektere-ale-zvladnou>

Domov pro osoby se zdravotním postižením, 2020 [online]. sancedetem.cz [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/rodina-ditete-se-zdravotnim-postizenim/domov-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim.shtml>

Evoluční biologie, 2007 [online]. vesmir.cz [cit. 19. 10. 2020]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1996/cislo-3/evolucni-biologie.html>

Faktory ovlivňující kariérové rozhodování. [online]. infoabsolvent.cz [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <https://infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-05>

Institucionální (ústavní) péče o dítě, 2019 [online]. knihovnanrp.cz [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/institucionalni-ustavni-pece-o-dite>

Kojenecké ústavy, 2020 [online]. ochrance.cz [cit. 20. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy>

Nalezinec Vlašský špitál, 2012 [online]. fnmotol.cz. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-vlassky-spital/>

Soukromá nebo státní základní škola, 2013 [online]. finance.cz [cit. 7. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/32366-soukroma-nebo-statni-zakladni-skola-neni-rozdilu>

Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký, 2016 [online]. sancedetem.cz [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnásobne-183.html>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Elvíra Fraňová
Katedra:	Speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Profesní příprava dětí z dětských domovů
Název v angličtině:	Professional preparation of children from Child's homes
Anotace práce:	<p>Diplomová práce „Profesní příprava dětí z dětských domovů“ vystihuje ve svých 4 kapitolách formy náhradní péče, především však rozebírá dětské domovy a profesní přípravu dětí z nich.</p> <p>Významnou část práce tvoří také rozhovory zaměřené na oblast vzdělání, profesní dráhy, podpory a těžkostí, se kterými se tyto děti během profesní přípravy setkávají.</p>
Klíčová slova:	Náhradní péče, náhradní rodinná péče, ústavní výchova, dětský domov, profesní příprava
Anotace v angličtině:	<p>Diploma Thesis "Professional preparation of children from Child's homes" captures in its 4 chapters types of supplementary care, especially child's homes and professional preparation of children living in these conditions.</p> <p>Substantial part of the thesis is dedicated to interviews focusing on education, careers, support and difficulties that these children encounter during professional preparation.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Supplementary Care, Supplementary Family Care, Institutional Care, Child's home, Profession Training

Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	72 str.
Jazyk práce:	Český jazyk